

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, De Plerisque Functionibus, & Obligationibus, ad Parochias, Parochos & Parochianos attinentibus

Engel, Ludwig

Salisburgi

§. 5. De Impedimentis dirimentibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40922

aliquando ob delicti gravitatem etiam clericos prius degradatos iudici sæculari tradat *c. cum non ab homine, de iudiciis, c. novimus. de verb significat.*

Si quæras, an omnia prædicta impedimenta²² etiam hodie in usu sint? *R.* quamvis consuetudo abrogans legem non præsumatur, nisi probetur, nec à consuetudine unius vel alterius loci rectè ad universalem consuetudinem inferatur, nihilominus DD. qui in diversis orbis partibus de matrimonio scripserunt, communiter attestantur, impedimenta impedientia usu hodierno recepta non esse, si quatuor excipias, scilicet. *Ecclesia vetitum* id est interdictum Episcopi, *tempus feriarum, sponsalia, & votum.* Atque hanc consuetudinem etiam operari ut in omnibus impedimentis impedientibus (excepto voto & sponsalibus, quæ jure divino & naturali obligant) dispensare possit Episcopus, tradit Sanch. *lib. 7. disput. 27. num. 15.* & Navar. *in Manual. confessor.* (quod jam Nonagenarius senex dedicavit Gregorio XIII.) *e. 22. num. 85.* testatur, quod nunquam audiverit, super impedimentis impedientibus (intellige exceptis illis quatuor) dispensationem impetrari.

§. V.

De Impedimentis Dirimentibus.

SUMMARIÆ.

1. *Quid sint impedimenta dirimentia?*
2. *Enumerantur.*

Im-

Impedimenta dirimentia, quæ non tantum illicitum faciunt matrimonium sed & invalidum, his vulgatis versiculis comprehenduntur.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen, Cuius disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas, Si sis Affinis, si forte coire nequibus.

SECTIO I. DE ERRORE,

SUMMARIA.

1. *Error alius in Persona, alius in qualitate.*
2. *Error in qualitate non causat impedimentum, nisi in 3. Casibus.*
3. *Quando dicatur error qualitatis redundare in errorem Persona.*
4. *Consensus vel dissensus habitualis nihil operatur, & ibidem, quod dolosa persuasio non irritet matrimonium, irritet tamen sponsalia.*
5. *Error servilis Conditionis an etiam hodie locum habeant, maxime in illis qui vulgò Zeibeig ne vocantur.*

Error alius est in substantia seu persona, ut si putans se contrahere cum Berthâ contrahat cum Titia, &c. alius in qualitate v. g. si putans se ducere divitem, ducat pauperem.

Porro solus error in persona causat impedimentum dirimens, non item error in qualitate, nisi in 3. casibus nimirum 1. si qualitas deducatur in conditionem expressam, v. g. ducatur

re si sis dives, &c. conditio enim suspendit
 consensum & dum deficit, etiam consensum,
 & consequenter contractum deficere facit. † 3
 2. si error qualitatis redundet in errorem perso-
 næ, si videlicet contrahens non tam habuerit
 respectum ad qualitatem, quam per ipsam qua-
 litatem certam aliquam & distinctam à præsen-
 ti sibi determinaverit, v. g. si volens contra-
 here cum primogenitâ Titij contrahat cum se-
 cundogenitâ, si nimirum non tam ipsam pri-
 mogenituram, quam personam primogenitam
 consideret, vel si volens contrahere cum filiâ
 pulchrâ Titij, contrahat cum alterâ filiâ defor-
 mi non habendo respectum ad qualitatem
 pulchritudinis, quin potius ad ipsam personam,
 quam pulchritudo ab altera distinguit. Sed quid 4
 si aliquis ita sit dispositus, ut tametsi sciret non
 esse illam quam intendit, nihilominus contra-
 heret: vel è contra si sciret non esse divitem vel
 nobilem nullo modo contraheret, an his casibus
 valebit aut dirimetur matrimonium? R. talis
 dispositionem esse tantum consensum vel dis-
 sensum *habitualem*, qui nec ad validandum, nec
 dirimendum matrimonium antequam sufficit
 aliquis actualè consensum vel dissensum ponat;
 v. g. dicendo, aut deliberatè cogitando, con-
 traho cum ista quamvis non sit Titia quam in-
 tendo, vel non consentio in istam nisi sit dives,
 unde licet sponsus ex falsâ jactatione divitia-
 rum sponsæ dolosè persuasus sit ad contrahen-
 dum matrimonium, tamen resilire non pote-
 rit.

rit, quia illa regula, quod dolus dans causam contractui bonæ fidei faciat contractum nullum, *jux. l. Et eleganter. 7. ff. de dolo.* locum quidem habet in alijs contractibus ordinarijs, ubi de rebus nostri Patrimonij agitur, ut in emptione, locatione & similibus: non autem in illis contractibus, qui traditione *sui ipsius* perficiuntur, ut in professione religiosa, & matrimonio. *arg. c. dudum. & c. ex parte. De convers. Conjug. Gutier. de matrim. c. 89. n. 6.* Etenim in prioribus contractibus, cum omnia ex bona fide agi debeant, Juris interpretatione censetur subesse illa tacita conditio, *si ita est, ut dicis, &c.* at verò in posterioribus cum regressio ex monasterio, sicut & separatio matrimonij sit scandalosa, ideo professio & contractus matrimonij censentur fieri sine omni restrictione voluntatis, aut reservatione tacite Conditionis.

5 In sponsalibus tamen de futuro, utpote in quibus necdum intervenit actualis sui traditio sed tantum promissio de tradendo, procedere supradictam regulam, quod ex dolosa persuasione irritari possint, docet Sanch. *lib. 1. diff. 64. n. 3.* Olim quando servitus in usu erat, error servilis conditionis dirimebat matrimonium. *c. 2. 3. & fin. de conjugio serv.* cum enim servi fuerint in omnimodâ potestate dominorum, ita ut ad remotissimas partes mitti, venditari, diversis negotijs occupari potuerint, cohabitatio matrimonialis inter liberum & servum

vum non potuisset commodè haberi. at hodie cum servitus in orbe Christiano majori ex parte sublata sit, quæri tantùm potest, an error in illa conditione personæ, quæ vulgò in Germania die *Leibeigenschaft* vocatur, faciat impedimentum dirimens? Tales homines proprios seu *Leibeigne* / aliqui adscripticios (qui scilicet glebæ aut fundo colendo perpetuò adscripti sunt) vel originarios, qui ex adscripticijs nati sunt, censent, *Gail. lib. sing. de pignorat. obs. 8. n. 1.* aliqui servos anonymos appellant, utpotè qui partim de servis, partim de adscripticijs, partim de libertis participant. *Zasius respons. l. 1. c. 3. & consil. 19. n. 3.* Sed quidquid sit de statu istorum hominum, certum est quòd servi propriè dicti non sint, ideòque favore matrimonij probabilius videtur, ea quæ de errore in qualitate servili sunt constituta, non esse ad statum istorum hominum extendenda, *arg. eorum quæ de adscripticijs docet Sanchez. de matrim. lib. 7. disp. 19. num. 9.*

SECTIO II. DE CONDITIONE.

SUMMARIA.

1. *Conditio, Modus, Demonstratio, Causa.*
2. *Quid sit Conditio?*
3. *Quid Modus?*
4. *Differentia Modi & Conditionis,*
5. *Quid sit Demonstratio?*

6. *Quid*

6. *Quid Causa?*
7. *Conditio vel Modus contra substantiam matrimonij illud annullat.*
8. *Conditio & modus turpis vel impossibilis habentur pro non adjectis.*
9. *Tria bona substantialia matrimonij.*
10. *An conditio contra bona matrimonij, sed honesta matrimonium invalidet?*
11. *Resolvitur argumentum contrarium.*
12. *Conditio vel modus impossibilis joci causa adjectus presumitur.*
13. *Sed hac presumptio est tantum juris.*
14. *Conditiones turpes de praterito non invalidant matrimonium.*
15. *An sponsalia invalidentur per adjectionem conditionis turpis vel impossibilis.*
16. *Sponsalia consanguineorum sub conditione: si Papa dispensaverit contracta valent.*
17. *Resolvitur argumentum contrarium.*
18. *Quando Parochi & testium presentia requiratur ad matrimonium conditionatum.*
19. *Sponsi utentes copula non videntur recedere à conditione appositâ.*
20. *Causa & Demonstratio qualiscunque semper habetur pro non adjecta.*

Sicut omnes contractus non tantum purè & absolutè, sed etiam conditionatè iniri possunt, ita quoque sponsalia & matrimonium, quia verò hodie, quando post Conc. Trid. matrimonium coram parochio & testibus contrahi debet, inauditum est, id sub conditione contrahi,

trahi, ideo præmittimus plurimas difficul-
tates, quas fusè tractat Sanch. *de matrim. toto*
lib 5. & aliqua tantùm, quæ ad intellectum Ca-
nonum & praxin maximè circa sponsalia con-
ditionata deservire possunt, attingemus &c.

Præsuppono, sponsalibus posse aliquid adj- 1
ci, vel ut *conditionem*, vel ut *modum*, vel ut *de-*
monstrationem, vel ut *causam*, quæ omnino inter
se differunt.

Nam *conditio* est, cùm aliquid adjicitur su- 2
spendens contractum, nec partes ante illius e-
ventum obligari volunt, & explicatur per par-
ticulam *si*, v. g. Ducam te *si* mille dederis in
dotem.

Modus est adjectio oneris, ad quod post con- 3
tractum volumus alterum obligare, & ordina-
riè exprimitur per conjunctionem *ut*, v. g. Du-
co te, ut mecum mercimonia exerceas. Differt
à conditione, quòd *modus* non suspendat ob-
ligationem principalem, sed habeat suam obli-
gationem propriam, ad quam implendam alter
cautionem præstare debet, & si fortassis non
præstiterit, non statim propterea irritum est
matrimonium, cùm principalis obligatio adhuc
subsistat, sed per judicem ad implendum mo-
dum compelli debet.

Si dubitetur, an adjectio sit *conditio* vel *modus*, 4
quia contrahentes usi sunt verbis dubijs, atten-
dendum erit, an non prius voluerint ratam ob-
ligationem, quàm illa adjectio expleatur, & erit
conditio, si verò prius voluerint ratam obliga-
tionem.

tionem, & postea primum alterum gravatum ad aliquid faciendum, erit *modus*, sicut docet Bartholus in *L. quibus diebus*. 40. §. *su.* ff. de conditionibus & demonstrationibus.

5 *Demonstratio* est, quando significatur aliqua qualitas in contrahentibus, & explicatur per relativum, aut dictionem importantem aliquam qualitatem, v. g. *Duco te* quæ de tali stemmate es, &c.

6 *Causa* demum illa dicitur, quæ denotatur per per dictionem *Quia*, & indicat matrimonium, seu causam contractus, v. g. *Duco te*, quia dives es &c. His præsuppositis

7 *Queritur* 1. Quid juris si matrimonio *conditio* vel *modus* adjiciatur naturaliter vel civiliter *impossibilis*, id est, ut per naturam, vel cum contra bonos mores sit, per leges licite impleri nequeat, ut si cælum tetigeris, si patrem, si inimicum meum occideris, &c.

De jure civili distinguitur inter contractus & ultimas voluntates, sive testamenta, si de hujusmodi conditionibus agatur. in contractibus conditio *impossibilis* statim ab initio vitiat contractum, quasi non censeantur habere animum contrahendi, qui conditionem *impossibilem* adjiciunt, *L. non solum*. ff. de obligationibus & actionibus. *L. impossibilis*. de verborum obligationibus. Modus autem *impossibilis* vel contra bonos mores non vitiat contractum, sed vitiatur, & pro non adjecto habetur v. g. dono tibi equum, ut cælum ascendas, ut hæreticus fias &c. licet

ex communi docet Medina *de Justit. & Jur. tom. 1. tract. 2. disp. 28. §. impossibilis.* At verò in testamentis & ultimis voluntatibus conditio & modus impossibilis pro non scriptis habentur, propter singularem favorem ultimarum voluntatum, ut potius sustineantur, quàm pereant, §. *impossibilis. institut. de heredibus instituendis.*

Circa matrimonia hujus quæstionis decisio habetur *c. ultimo de condition. apposit.* ubi distinguitur, an tales conditiones sint contra substantiam matrimonij, vel an aliunde sint turpes aut impossibiles: priori casu dicitur esse nullum matrimonium sub tali conditione contractum, posteriori verò valere matrimonium & propter ejus favorem, sicut in testamentis conditionem haberi pro non adjecta. Ad hoc autem ut sciat, quando conditio sit contra substantiam matrimonij advertendum est secundum *Glos. in eod. cap. fin. in verbo. contra substantiam*, tria esse bona conjugij, nimirum *bonum fidei, bonum prolis, & bonum Sacramenti. c. omne. 27. q. 2. si* jam conditio uni ex istis adversetur dicitur contra substantiam matrimonij. *Bono prolis* adversatur conditio: si generationem prolis evitaveris, si venena sterilitatis sumpseris, &c. *Bono fidei*, si te adulterandam dederis pro quæstu. *Bono denique Sacramenti*, quod matrimonium facit inseparabile, si dicas: *contraho tecum, donec aliam inveniam honore & opibus ditioem*, pro ut ista exempla ponuntur *in d. c. fin. eod.*

Quæritur II. An idem dicendum sit, si con-

X z

ditio

324 PARS III, CAPUT V. §. V. SECT. II.
ditio adjecta adverteretur quidem bonis matrimo-
nij, sed si honesta, v. g. *contraho tecum, si
mecum in perpetua castitate vivere velis?* Pro
affirmativa facit, quod dicta bona matrimonij
non sint necessaria in executione, aliàs sterili-
tas vel adulterium semper dissolverent matri-
monium, quia deficeret bonum prolis & fidei
conjugalis. Item B. Virgo & D. Josephus viden-
tur non potuisse aliter, quàm hoc modo contra-
xisse, cum jam prius votum castitatis emisissent.
& hanc sententiam probabilem dicit Sanch. *lib.
5. d. 10. num. 5* Contrariam tamen probabilio-
rem existimamus cum eodem Sanch. quamvis
enim dicta bona matrimonij non sint necessa-
ria in executione, & matrimonium esse possit
sine copula, debent tamen esse in obligatione;
& mutua corporum traditio saltem quoad ob-
ligationem est de substantia matrimonij, sine
quâ matrimonium perfectum dici non potest.
est enim matrimonium viri & mulieris conjun-
ctio, non qualiscunque, sed ordinata ad copu-
lam, aliàs inter fratrem & sororem matrimo-
nium dici deberet. † De matrimonio B. Virgi-
nis dicendum est, non habuisse talem conditio-
nem, sed fuisse simpliciter contractum, quam-
vis neuter ex desponsatis habuerit intentio-
nem utendi copulâ. Nam obligatio bene po-
test consistere sine executione, & cum propo-
sito intermittendæ executionis, præsertim
quando per Dei revelationem notificatum est,
nunquam ab altera parte executionem peten-
dam.

dam, obligationem enim & executionem diversa esse nemo dubitavit, atque in hunc sensum non obscure de matrimonio B. Virginis loquitur August. *in c. 3. 27. q. 2.*

Quæritur III. An & quando matrimonium consentendum sit adjectâ conditione turpi vel impossibili, si aliquis reverà non aliter, quàm sub tali conditione se obligare intenderit?

Omnes DD. laborant, quo sensu Pontifex potuerit vel voluerit condiciones turpes vel impossibiles à matrimonijs rejicere, & matrimonium pro simpliciter contracto habere, cum tamen jure naturæ consensus ad matrimonium requiratur & sine consensu matrimonium esse non possit, non intelligitur autem consentire, qui noluit se obligare, nisi sub conditione turpi aut impossibili, juxta text. apertum *in L. non solum. ff. de obligationibus & actionibus.* Breviter dicendum S. Pontificem in illo *c. final.* inducere præsumptionem, quòd scilicet quilibet præsumatur, in contrahendo matrimonio, quoad negotium principale serio agere, & obligationem suam purè facere propter reverentiam Sacramenti, conditionem autem impossibilem, vel joci causâ vel ut modum (qui per superius dicta, si impossibilis sit non obligat) adjicere, & cum dubium sit, an faciens conditionem impossibilem habuerit serio intentionem vel contrahendi matrimonium, vel ponendi conditionem, jura in tali dubio pro favore matrimonij præsumunt.

13 *Queritur IV.* An hæc præsumptio sit & *iuris & de jure*, ita ut nulla probatio in contrarium admittatur; ut, qui reverâ non consenserit, nisi sub conditione, nihilominus pro consentiente habendus sit? *17.* esse præsumptionem *iuris tantum*, adeoque cedere veritati & alijs probationibus, ac fortioribus præsumptionibus elidi posse. Unde non rejicietur conditio, sed potius matrimonium censebitur esse nullum, si ex varijs qualitibus & circumstantijs qualitate, affectu & interesse contrahentium colligi possit, quòd vel ideò conditionem impossibilem adjecerint, quòd nullo modo obligari voluerint, ut si nobilis dicat rusticæ, contraho tecum, si montem aureum in dotem dederis, vel reverâ non realiter, quàm expletâ conditione turpi, ut si hæreticus dicat Catholicæ, contraho tecum, si Lutherana fias. Item si conditio adjecta non sit simpliciter impossibilis, v. g. si pauperi, quæ credebatur dives, dicatur, contraho tecum, si mille in dotem dederis, non poterit præsumi conditionem tantum joci causâ adjectam esse. Præterea etiam conditiones turpes de præterito, sicut si Patrem occidisti, ex communi sententia non rejiciuntur, cum enim non invitent amplius ad delinquendum, sed jam supponantur extitisse, non sunt hoc respectu turpes censendæ. *Covar. de matrim. p. 2. c. 3. §. 2. n. 3.*

15 *Queritur V.* An sicut in matrimonio, ita etiam in sponsalibus de futuro conditiones turpes

pes aut impossibiles rejiciantur, & sponsalia pro absolute contractis habeantur, Affirmativa communis est apud Sanch. *d. lib. 5. disput. 17. num. 2.* Eò quòd favor matrimonij videatur etiam ad sponsalia extendendus, utpote quæ sunt via ad matrimonium. Negativa tamen, quam tenet Zoësius *de Cond. appof. n. 22.* videtur mihi æqua & probabilior, quia *c. fin. eod. tit.* tantum loquitur de matrimonijs, & ubi agitur de restringenda libertate matrimonij & inducendâ obligatione, non est facilè obligatio extendenda.

Accedit, quòd *c. fin.* sit correctivum Juris Communis, de quo in contractibus conditiones impossibiles non rejiciuntur, sed vitiant contractum, *L. non solum. de obligation. & action.* Correctio autem juris est strictè accipienda, *L. precipimus. in fin. Cod. de appellationibus.* Unde ulterius infero, si aliquis dicat: promitto tibi matrimonium, si mecum concubueris, si me in tali scelere juveris, talem non obligari, nisi secuto concubitu, vel scelere.

Queritur VI. An valeant sponsalia vel matrimonium contractum inter consanguineos sub conditione, *si Papa dispensaverit*, adeoque an pendente tali conditione alterutra pars resilire & cum alio contrahere valeat, vel dispensatione obtentâ novus consensus requiratur? Negant non pauci cum Sylv. *verb. matrimonium 3. q. 9.* conditio enim, quæ dependet ex Principis voluntate, inquit, est impossibi-

lis, quia ordinario jure fieri non potest, *per text. in L. continuus. §. cum quis. & L. inter stipulantem. §. sacram ff. de verbor. obligat.* Si ergò talis conditio, *si Papa dispensaverit*, tanquam impossibilis rejiciatur, utpote dependens ex Principis voluntate, sponsalia vel matrimonium valere non poterunt, quia absolutè consanguinei ad contrahendum inhabiles sunt.

Nihilominùs dicendum est, non esse conditionem impossibilem & consequenter valere contractum, dummodò ponatur casus, in quo Pontifex solet dispensare, si nimirum consanguinei non sint in gradu valdè propinquo, & simul habeant justam causam petendi dispensationem, quod enim frequenter, & quotidie fieri solet, non est impossibile, sed dispensationes inter consanguineos quotidie impetrari solent, ergò &c.

17 Ad argumentum contrarium **R.** conditionem, quæ dependet à principis voluntate reputari impossibilem, quando princeps id concedere non solet, nisi de extraordinaria sua potestate, & rarissimis in casibus &c. Praterèa promittens fæminæ matrimonium sub conditione, *si Papa dispensarit*, tenetur insuper hanc dispensationem impetrare, quia qui obligatur ad principale, obligatur etiam ad accessorium, sine quo principale haberi non potest. *Sanch. ad lib. 5. num. 12 & 35.*

18 *Queritur VII.* Si hodiè post Trid. contraheretur matrimonium conditionatum, quando
dónam

dónam parochus vel testes intervenire deberent, an tempore contractus, vel postquam conditio extitit? R. utroque tempore, etenim si non intervenirent tempore contractus dicerentur tantum sponsalia de futuro, non matrimonium, quia, ut sæpè dictum, nullum hodiè post Trid. est matrimonium sine parochi & testium præsentia. Tempore verò existentis conditionis nisi intervenirent parochus & testes, non possent in foro externo testari, matrimonium verò & substantialiter contractum esse, sed tantum fuisse contractum inchoatum, pendentem, & adhuc solubilem, quod utique intentioni Trid. adversatur, quod ideò parochum & testes requisivit, ut de matrimonio in foro externo ad multa incommoda evitanda testificari valeant. Sufficit autem ut ipsi contrahentes coram parochi & testibus affirmant, conditionem esse impletam, nam hoc ipso satis intelliguntur purificare contractum, licet parochus vel testes per se conditionem impletam non viderint, teste Laym. *de matrim. p. 2. num. 24.* qui tamen putat sufficere, ut tempore contractus præsentia parochi & testium accedat.

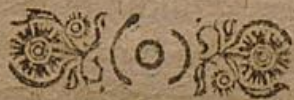
Quæritur VIII. An hodiè post Conc. Trid. si 19 contrahentes post sponsalia conditionata utantur copulâ carnali pendente conditione censentur per hoc à conditione recessisse, & sponsalia purè contraxisse? Licet ante Conc. certum fuerit, quòd copula accedens sponsalibus

tantam vim habuerit, ut non solum conditionem à sponsalibus sustulerit, sed etiam verum consensum de presenti & matrimonium induxerit, quia præsumptione *juris* & *de jure*, contra quam non admittebatur probatio in contrarium, sponsus non præsimebatur alio, quam affectu maritali suam sponsam cognovisse. *c. n. qui fidem. 30. de sponsal. c. per tuas. 6. de conditionibus appositis.* Attamen hodie post Conc. Trid. quando matrimonium sine parrocho & testibus non subsistit, certum quidem est, quòd sola carnalis copula non habeat amplius vim efficiendi matrimonium, an verò partes præsumentur, saltem à conditione appositae recessisse, dubitatur? Id aliqui satis probabiliter affirmant, eò quòd in hac parte Trid. nil mutaverit adeoque sub constitutione Juris veteris reliquerit. *Zypaei consultation. Canon. lib. 4. conclus. 1.*

Negativam docet Sanch. *lib. 1. disput. 26. num. 12.* Fundamentum est, quòd hodiè post Trid. cesset ratio legis, quae olim præsimebat recessum à conditione per copulam, quia olim ista præsumptio oriebatur, ne Ecclesia præsimeret delictum fornicationis, præsumpsit copulam factam affectu matrimoniali, & consensum de presenti, quod hodie post Trid. non potest amplius fieri, cum solus consensus de presenti non sufficiat ad matrimonium, ut diximus. Si tamen ex tali copula sponsa grave damnum incurrisset, ut quia esset impraegnata, diffi-

diffamata, & inde difficilius nuptura, æquitas suadet, tale damnum per matrimonium compensari, & priorem sententiam amplecti. Pro cuius confirmatione forsan non incongruè dici posset, quòd illa præsumptio juris de copula conjugali non fuerit ratio adæquata Canonis tollentis conditionem, sed etiam æquitas, ut damnum copulæ per matrimonium compensetur, & alia præsumptio, quòd non facillè femina consensura sit in copulam, nisi sub certa spe matrimonij, quæ certitudo firmatur rejecta conditione.

Queritur IX. An, quod hæcenus de condi-²⁰tionibus dictum est, id etiam procedat, si demonstratio vel causa turpis, impossibilis aut falsa adiciatur, v. g. contraho tecum, quia sterilis es, quia nobilis es, cum tamen non sit? R. Demonstrationem vel causam per se sumptam non quidem suspendere vel vitare matrimonium, siue sit turpis siue contra substantiam matrimonij, siue falsa, sed potius haberi pro non adjectâ, arg. L. falsa, 38. De condition. Et demonstrat. quia tamen falsa causa vel demonstratio inducit errorem, & error nonnunquam facit deficere consensum, & consequenter matrimonium, ideò hic observanda erunt, quæ præced. Sect. de errore dicta sunt.

SECTIO

SECTIO III.

DE VOTO.

SUMMARI.

1. Quid & quotuplex sit *Votum*?
2. *Tantum votum solenne irritat matrimonium.*
3. *Votum simplex contracto matrimonio impedit exactionem debiti.*
4. *Quid de voto ingrediendi religionem?*

1. **C**onstat votum castitatis aliud esse *simplex*, aliud *solenne*, nimirum quod in Religione ab Ecclesia approbata emititur, vel sacris Ordinibus clericalibus annexum est.

2. Porro tantum votum *solenne* irritat matrimonium non autem votum *simplex*. *Votum* quidem *simplex* impedit matrimonium, & si contrahatur, pœnitentiâ Ecclesiasticâ mulcandi sunt contrahentes, non tamen propterea annullatur, ut clarè decisum est in *c. unico de Vo. 10. in 6.*

3. Licet autem matrimonium cum voto *simplici* castitatis contractum valeat, votum tamen non expirat, sed adhuc obligat ex parte *votentis*, in quantum ab eo servari potest, ut scilicet nunquam exigat, sed tantum alteri parti exigenti (cui votum alterius præjudicare non potuit) reddat debitum conjugale.

Attamen propter quotidianum periculum transgressionis consulitur hujusmodi *votentis*, ut ipse vel alius ejus nomine dispensationem petat, quam ob periculum incontinentiæ & diffi.

difficultatem adeundi Pontificem concedere solet Episcopus, cum eâ moderatione, ut supplicans stante matrimonio jam contacto valeat reddere & exigere debitum conjugale, dissoluto autem matrimonio per mortem alterius conjugis votum obliget, sicut prius. &c.

Verùm alia est ratio de votis ingrediendi religionem, suscipiendi ordines clericales, aut vivendi in cælibatu, absque expresso voto castitatis, cum talibus enim votis, licet matrimonium absque peccato mortali & violatione voti contrahi non possit, contractum tamen valebit, neque hîc erit abstinendum à petitione debiti, quia necdum castitas actu promissa est, *Sanch. lib. 9. disput. 33. num. 9.*

SECTIO IV. DE COGNATIONE.

SUMMARI A.

1. Quid sit cognatio spiritualis?
2. Inter quos contrahatur? (*baptizandum.*)
3. Tantum unus & una admittitur ad levandum
4. An, si plures levant infantem: omnes contrahant cognationem?
5. Ad contrahendam cognationem requiritur aetatis baptizandi. (*cognationem?*)
6. An principalis vel procurator levans contrahat
7. An levans in casu necessitatis contrahat cognationem.
8. Pater baptizans filium amittit jus petenti debi-
9. Quid cognatio legalis? (*tum.*)
10. Quid & quomplex sit adoptio? 11. Tan-

11. *Tantum arrogatio inducit impedimentum.*
12. *Inter quos arrogatio inducat impedimentum de jure canonico.*
13. *Inter quos etiam de jure civili?*
14. *Requisita ad adoptionem.*
15. *Ex unione prolium non nascitur impedimentum.*
16. *Quid sit consanguinitas?*
17. *Propugnatur definitio à D. Thoma data.*
18. *Explicantur nomina consanguinitatem exprimentia.*
19. *Etiam ex copula illicita nascitur impedimentum consanguinitatis.*
20. *Explicatur consanguinitas.*
21. *Linea quid & quotuplex?*
22. *Regule pro consanguinitate.*
23. *Regula juris civilis circa consanguinitatem.*
24. *In quibus lineis, & qualiter matrimonium dirimatur?*
25. *Ad quatum gradum extendatur impedimentum consanguinitatis.*

Notum est, *cognationem*, quæ impedimentum dirimens matrimonij constituit, aliam esse *spiritualem*, aliam *legalem*, aliam *naturalem*, de quibus hâc Sectione agemus, & primo quidem

De Cognatione Spirituali.

- 1 **C**ognatio spiritualis oritur ex Sacramento Baptismi & Confirmationis, atque hodie
- 2 non extenditur ultra personas *in Trid. sess. 24. de reform. matrim. c. 6.* denunciatas, ut videlicet *patrinus tantum ad baptizatum ipsam,*
& d.

& baptizati patrem ac matrem, item baptizans ad baptizatum & baptizati parentes cognationem spirituales contrahat.

Similiter ut cognatio, quæ ex Confirmatione oritur confirmantem & confirmatum, illiusque parentes ac tenentem seu patrinum non egrediatur.

Unde nihil obstat, quin inter baptizatum, & filiam vel uxorem baptizantis, (supposito, quod is laicus foret) vel patrini & inter baptizantem & levantem seu patrinum, vel inter ipsos patrilos, si vir & femina simul levant, matrimonium consistere possit, quamvis aliter contrarium fuerit statutum *in c. 3. 4. & ultimo. de Cognat. spiritual.*

Præterea constituit *Trid. in d. c. 2.* ut unus tantum, vel ad summum unus & una baptizatum de baptismo suscipiat, ut parochus antequam ad baptismum accedat, diligenter ab ijs, ad quos spectat, nimirum parentibus sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum vel eorum tantum ad suscipiendum admittat, & in libro eorum nomina describat, doceatque quam cognationem contraxerint, quod si alij præter designatos baptizatum tetigerint, cognationem spirituales nullo pacto contrahent.

Ex quo text. *Trid.* qui vult admitti unum & unam tantum, primitus advertendum est, non esse permissum, ut duo viri vel duæ feminae concurrant ad levandum infantem, sed de-

bere esse homines disparis sexûs, ut generatio spiritualis imitetur naturalem, & ita à Cardinal. declaratum refert Sanch. *lib. 7. disput. 57. num. 4.*

4 Sed quid, si contra Conc. plures, quàm duo, levaverint, & parochus eos admiserit, an omnes contrahent cognationem? R. Si Trid. in aliquo loco receptum non sit, minus dubium est, quin standum sit juri antiquo, ex quo omnes tangentes seu levantes contrahunt cognationem, *c. ultim. eod. tit. in 6.* atque idem puto procedere, etiamsi Trid. receptum sit, & parochus per incuriam neglexerit designationem duorum; quia Trid. prohibens plurium admissionem non irritat factum contra prohibitionem, nisi eo tantùm casu, quo *designatio factâ* plures præter designatos baptizatum tetigerint, consequenter etiam hoc casu res manet sub dispositione juris antiqui, *Zoës de Cognat. Spirit. num. 7. Sanch. d. l. num. 15.* † Requiritur tamen, ut omnes *tangant*, sine *tactu* enim non contrahitur hæc cognatio, licet baptizandus sit adultus, quia cæremonia sustentationis non est ab Ecclesia ad sustentandam corporis infirmitatem, sed ad significandam animæ imbecillitatem. Verba autem patrini ad substantiam hujus cognationis non requiri, communis est sententia. *Zoës d. l. num. 11.*

6 Quæritur etiam, quis contrahat cognationem spiritualement, si patrinus non ipse levet, sed sui loco procuratorem mittat? R. à Congreg. Car.

Cardin. declaratum dici, principalem contra-
 here cognationem. *Zoes. d. l. num. 1. Sa v. ma-*
rimonium. de impedim. diriment. v. 3. Si verò
 abstrahatur ab hac declaratione (quæ debet vel
 ulu esse recepta, vel apparere in forma auren-
 tica cum sigillo & subscriptione juxta mandatum
 Urbani VIII. quod refert Barb. *Jur. Eccles.*
univ. lib. 1. cap. 4. n. 83.) in jure probabiliter
 defendi posset, neutrum contracturum cogna-
 tionem. Non *procuratorem*, quia non levaret
 suo nomine, nec haberet intentionem per se
 existendi patrinus. Nec *principalem*, quia a-
 ctu non tetigit infantem, qui tamen contactus
 physicè factus videretur necessariò ad contrahen-
 dam hanc cognationem requiri per omnes illos
 Canones qui de hac cognatione loquuntur ut
 passim in causa 30. q. 1. 2. 3. & 4. quemad-
 modum de Jure Civili in actione famosa con-
 demnatus per procuratorem nec ipse (quia
 sententia lata est in procuratorem) nec procu-
 rator ejus (quia non suo, sed alieno nomine
 egit) infamiam contrahit. *L. furti. 6. §. 2. &*
L. Servus. 14. ff. de his qui not. infam.

Circà Baptismum, qui in necessitate à laicis 7
 confertur, sciendum est, quòd baptizans ad
 baptizatum & parentes ejus cognationem con-
 trahat, levans verò probabiliter ab hâc cogna-
 tione excusetur, quia potius commoditatis cau-
 sâ, quàm ut patrinus infantem tenuisse cense-
 bitur, cùm in casu necessitatis nullæ observen-
 tur

MAN. PAROCH.

Y

tur

tur patrinorum solennitates, nec talis tenetur pro baptizato spondeat aut respondeat.

- 8 Quid autem, si Pater proprium filium baptizavit? R. contractam esse cognationem respectu matris, & si matrimonium nec dum initum sit, sed filius v. g. tantum ex fornicatione conceptus, amplius sine dispensatione contrahi non poterit, contractum vero matrimonium talis cognatio non dissolvit, sicut nullum aliud impedimentum matrimonio jam contracto superveniens. Si tamen pater extra casum necessitatis scienter proprium filium baptizasset, per antiquos Canones separabatur ab uxore, per posteriores vero id immutatum est, & constitutum, ut tantum jus petendi debitum conjugale amittat, reddere autem teneatur, *vid. caus. 30. q. 1. Vallensis tit. de cognat. spirit. in fine.* Notanter autem dicitur, si extra casum necessitatis aliquis proprium filium baptizavit, nam existente necessitate jus petendi debitum conjugale non auferunt Canones.

De Cognatione Legali.

- 9 **C**ognatio Legalis dicitur, quæ primitus a Legibus Civilibus est inventa, & deinde per Sacros Canones recepta *in c. unico h. t. c. 6. 1. caus. 30. q. 3.* Estque illa, quæ oritur ex adoptione. Adoptio vero dicitur actus legitimus, per quem is qui filius non est, in filium assumitur.
- 10 Dividitur in *arrogationem* & *adoptionem* in specie. *Arrogatio* dicitur, quando homo sui ju-

his autoritate principis in filium assumitur, ac in arrogantis potestatem & familiam transit.

Adoptio verò in specie, quando quis in sui patris naturalis vel avi potestate remanens in filium autoritate inferioris magistratus assumitur. §. 1. *Et ibi Interpretes Inst. de adoptione.*

Nascitur porro impedimentum dirimentale ¹¹ legalis cognationis ex communiori DD. non ex qualibet adoptiouis specie, sed tantum ex arrogatione, tum quia illa conjunctio personarum, quæ subest in arrogatione, non reperitur in adoptione in specie, cum tantum arrogatus in potestatem arrogantis ejusque familiam sicut filius naturalis transeat: tum quia in arrogatione propter simultaneam cohabitationem occasione matrimonij contrahendi magnum fuisset incontinentiæ periculum, nisi leges matrimonium prohibuissent, & ita omnem pretextum suspectæ conversationis sustulissent, aut denique, quia impedimenta extendenda non sunt, cum impediunt libertatem matrimonij valde favorabilem, & consequenter odiosa reputantur. *Sanch. lib 7. disp 63. n. 9. Zoes. De Cogn. Leg n. 2*

Quod attinet ad personas, inter quas propter hanc cognationem matrimonium consistere non potest, sciendum est, in Canonibus non reperiri aliam prohibitionem expressam, quam inter adoptantem & adoptatum, & inter filium vel filiam naturalem adoptantis & filium vel filiam adoptivam. *d. c. 1. caus. 30. q. 3. Et c. unico h. s.*

13 In legibus tamen Civilibus major est & extensior prohibitio, quam etiam de jure canonico sequimur: quia tum *ex c. 1.* tum ex Rubricâ Decretalium, quæ *de cognatione legali* inscribitur, leges generaliter in hac materiâ à SS. Canonibus approbantur, sicut & aliàs, quod deest juri Canonico, aliquando ex Civili suppletur, si utrumque eandem materiam pertractet. *c. 1. de novi operis nuntiatione. Panorm. ad rubricam hujus tit. num. 1. & communiter alij.*

Igitur imprimis inter eos, qui per adoptionem sibi loco parentum & liberorum esse ceperunt, matrimonium etiam finitâ arrogatione contrahi non potest, velut inter adoptantem & adoptatum, eiusque liberos & descendentes, inter adoptantem & adoptati uxorem, tanquam inter focerum & nurum, & vice versâ, inter adoptatum & uxorem adoptantis tanquam inter novercam & privignum, *L. adoptivus 1. & L. qui etiam. ff. de ritu nuptiar.* Deinde in lineâ collateralis sive inter eos, qui fratrum & sororum locum obtinent, eo usque se extendit impedimentum, quousque patria potestas, proinde inter adoptatum & filiam naturalem adoptantis matrimonium consistere non potest, durante adoptione & patriâ potestate.

Nec obstat, quòd ex post facto per emancipationem aut mortem adoptantis possit hoc impedimentum cessare, non enim propter matrimonium ab initio nulliter contractum convalescet, nisi novus consensus accedat, hæc

bet enim hic locum regula, quod ab initio nul-
lum est, tractu temporis convalescere non po-
test, *c. non firmatur. 18. de regulis juris in 6* si-
cut si in alio impedimento dispensatio impetretur,
postquam matrimoniū jam contractum est.

Verū si filia emancipata, adoptio post
mortem adoptantis aut emancipationem adop-
tati finita, aut si filia naturalis tantum, id est,
illegitima, adeoque nunquam in potestate pa-
tris fuerit, matrimonium cum eā validè con-
trahetur. *L. adoptionem. 17. §. 1. ff. de
iur. nuptiarum c. unico h. t.*

Inter ipsos adoptatos ab eodem patre matri-
monium non reperitur aliquā lege expressè pro-
hibitum. Unde quidam probabiliter docent,
posse filium adoptatum ducere filiam adopta-
tam, quia impedimenta dirimentia cum sint
odiosa & restringenda, sine textu expresse o-
ctiam ex paritate rationis non sunt facilè con-
stituenda. *Sanch. d. l. num. 28. Zoes. h. t. num. 6.*

Postremò ex hæcenus dictis facilè colligitur
non statim censeri aliquem adoptatum & lega-
liter cognatum, si forsan ex misericordiā in de-
fectu propriorum parentum tanquam filius ali-
mentetur, nisi solennitates juris interveniant,
videlicet ut arrogans 18. annis sit major arroga-
to, ut si impubes sit arrogatus, causæ cognitio
adhibeatur, an expediat pupillo arrogatio, ut
authoritas principis accedat, & alia quæ præ-
scribuntur in §. cum autem. *Instit. de adopt. §. L.
2. §. L. final. Cod. eodem.*

15 Deinde quamvis in Germaniâ unio prolium
(ein Rindschafft oder Erbverbrüderung)
species sit adoptionis ejusdemque solemnitates
requirat teste *Gail. lib. 2. observ. 125. num. 6.*
& 8. Nihilominus verius puto, exinde non nasci
impedimentum legalis cognationis, quia ut præ-
dictum, non omnis adoptio causat impedi-
mentum, & talis unio non tam fit propter majorem
conjunctionem personarum, quam potius bo-
norum, ut diversorum matrimoniorum liberi
æqualiter in bonis tam paternis quam maternis
succeedant. Quare si viduus ducat viduam,
& ambo jam prius ex alio matrimonio habeant
liberos, quos deinde per unionem jungant,
non obstante hac conjunctione adhuc inter eos
matrimonium esse poterit, cum enim hæc unio
prolium sit de jure scripto incognita, & tantum
de consuetudine introducta, leges nihil de eâ
constituerunt, sine textu autem expresso ali-
quod impedimentum statuere planè incon-
veniens videtur, *Auth. Consideremus, De Trien-
te & semisse.*

De Cognatione Naturali.

Inter Naturaliter cognatos, id est, consanguineos
matrimonium contrahi non posse, vulgò no-
tum est, nisi vel in gradu remotiori sibi con-
juncti sint, vel dispensationem obtinuerint.

16 **C**onsanguinitas igitur secundum nominis
æthymologiam dicitur, quasi sanguinis
unio, & sanguinei, qui ab eodem sanguine de-
scendunt. Definit autem consanguinitatem

D. Tho.

D. Thomas in 4. p. dist. 40. q. unic. a 1. quòd sit Vinculum personarum ab eodem stipite descendendum, carnali propagatione contractum.

Non desunt, quibus displiceat hæc definitio, 17
ajunt enim, exinde sequi, omnes homines esse consanguineos, eò quòd omnes ab uno stipite, scilicet Adamo, descendant.

Verùm & verba D. Th. accipienda esse moraliter, & intelligi de stipite aliquo propinquo, cujus generationis gradus numerari & distingui possint, cujusque virtus in descendentibus perseveret. Quamvis enim virtus Adami in omnibus descendentes perseveret secundum similitudinem specificam, scilicet humanitatem, non tamen perseverat secundum qualitates certæ personæ & familiæ proprias, & sic secundum similitudinem individuum, juxta quam avus & parentes assimilant sibi prolem, quæ eorum imaginem, complexionisque ac morum effigiem refert. Nam virtus paterna non secundum totam suam perfectionem diffunditur in filios, sed quo in plures generationes descendentes derivatur, debilior ac imperfectior redditur, ut tandem cum ipsâ etiam ratio consanguinitatis evanescat, quo sensu loquitur Iud. in c. unic. caus. 35. q. 4. Quamvis de cætero non sit nobis magna cura, an definitio habeat omnia requisita logicalia, dummodo rem ipsam utcumque describat, quia in Jure omnis definitio periculosa est, & parum est, ut non subverti possit, ait Juris Cons. in L. 201. ff. de regulis Jur.

18 Sunt autem consanguinei alij ex personâ patris, qui in jure dicuntur *agnati*, & idem nobiscum nomen ac gentilitatis insigne gerunt, alij ex persona matris conjuncti, qui speciali nomine *cognati* nominantur, quamvis generaliter etiam aliquando agnati cognati dicantur, cum cognatio sit genus ad *agnationem* & *cognationem in specie*. Similiter si duo fratres eundem patrem habuerint, sed diversas matres, dicuntur *fratres consanguinei*, si eandem matrem, sed diversos patres, *uterini*, si ex eodem patre & matre geniti sint, *germani* seu *duplicis vinculi* nuncupantur.

Porro in successione hereditarijs præcipue verò *feudalibus* distinctio fit inter *agnatos* & *cognatos*, item inter *fratres duplicis vinculi* & *unilaterales*, ut frater *germanus* succedat fratri defuncto solus, exclusis fratribus ab uno tantum parente ipsi conjunctis, & *agnati* regulariter tantum succedant in feudis exclusis *cognatis*.

Circa matrimonia tamen nulla talis distinctio adhibetur, sed æquè impedimentum dirimens est inter agnatos, quàm cognatos, sorores & fratres tam unilaterales, quàm germanos.

Præterea quamvis de jure Civili neque *cognatio* neque *affinitas* dicatur oriri, nisi ex justis nuptiis, *L. non facile. §. sciendum. §. ff. de gradibus affin.* de jure tamen Canonico tam *cognatio* quàm *affinitas* etiam ex copulâ illicitâ & fornicariâ nascitur, neque illegitimè natus ducere potest feminam ab eodem patre vel matre, quam:

quamvis ex illegitimâ nativitate, sibi conjunctam. Ipse quoque textus civilis non de cognatione à naturâ introducta intelligendus est, ex qua illegitimus reverà etiam filius, vel frater aut cognatus est, *toto tit. ff. & C. de naturalibus liberis*. Sed quòd non sit cognatus quoad effectus juris Civilis, qui cognatis adscribuntur, ut circa successionem hereditariam, tutelæ administrationem, nobilitatem familiæ &c. Utrum autem in eodem gradu cognatio vel affinitas orta ex copulâ illicitâ dirimat matrimonium, in quo dirimit orta ex copulâ matrimoniali, alibi dicemus &c.

Distinguitur & explicatur consanguinitas 20 per lineas & gradus. *Linea* est ordinata collectio personarum ab uno stipite descendentiū, diversos continens gradus. *Gradus* est distantia personarum, quâ cognoscitur, quo intervallo consanguinei sibi invicem jungantur. *Stipes*, ex quo linea ducitur, & initium distinguendi gradus desumitur, est illa persona, à quâ reliquæ, de quarum cognatione quæritur, descendunt, & in quâ tanquam primâ & unâ radice conveniunt, v. g. si de duorum fratrum filijs quærat, eorum stipes est avus, non autem unus ex fratribus, qui quidem genuit suum, non verò alterius fratris filium. ex avo ergo amborum fratrum filij mediatè tanquam ex radice descendunt.

Rursus *linea* consanguinitatis est triplex, 21 scilicet *linea ascendentiū* sive parentum & a-

Y S vorum;

vorum : linea *descendentium* sive liberorum & nepotum, quæ utraque linea etiam *recta* dicitur : & demum linea *collateralium*, id est eorum, qui nec à nobis geniti sunt, nec nos ab ipsis, sumus tamen eodem sanguine propagati, ut nostri vel parentum nostrorum fratres & sorores, aut eorum fratrum liberi.

Hæc *Collateralium* linea iterum dividitur, quòd alia sit *æqualis*, quando uterque ex cognatis æqualiter distat à communi stipite, sicut duo fratres vel eorum filij. Alia *inequalis*, quando unus ex consanguineis gradu remotior est, ut si me comparem cum filio mei fratris.

22 Aliter autem computantur gradus de jure Civili, aliter de jure Canonico; de jure Canonico triplex assignatur regula, prima est, *In lineâ rectâ seu ascendentiâ & descendentiâ tot sunt gradus, quot sunt personæ* (computatis mediis & extremis, de quarum cognatione quæritur) *unâ demptâ*. Sive alio modo : *Tot sunt gradus, quot sunt generationes, usque ad illam personam, de cujus cognatione quæritur*, v. g. si quærat, quoto gradu sit nepos avo conjunctus? Dico, avus, filius, nepos, sunt tres personæ, unâ dempta, manent duæ, ergo duo gradus. Vel : avus genuit filium, est una generatio, & unus gradus, filius genuit nepotem, est secunda generatio, consequenter secundus gradus, & sic de cæteris.

Secunda regula est, *In lineâ collateralium toto gradu consanguinei distant inter se, quoto quisque eorum à communi stipite.* Sic

DE COGNATIONE NATURALI 347

Sic duorum fratrum filij sunt sibi in secundo gradu conjuncti, quia avus est communis eorum stipas, respectu avi autem uterque est nepos, & sic in secundo gradu &c.

Tertia regula: *In linea collateralis inaequali remotior trahit ad se viciniorum*, id est, quoto gradu remotior distat à communi stipite, toto distat inter se: ut autem sciatur quoto gradu quisque distet à stipite, advertendum est, quemlibet ex collateralibus respectu stipitis esse descendentem & in linea recta, adeoque adhibendam esse primam regulam.

De Jure civili una tantum est universalis regula, ut singulae personae singulos gradus constituent, & ita tot sint gradus, quot sunt personae, quae à stipi descendunt, unâ minus, sive ipso stipite non computato. Unde duo fratres ex hoc jure sunt sibi in secundo gradu, fratrum filij in quarto conjuncti.

Rationem diversitatis inter utramque computationem canonicam & civilem assignat Pontifex in cap. ad sedem. caus. 35. q. 5. quod computatio canonica sit instituta circa matrimonium, quod semper inter duas personas contrahitur, & sic semper duae personae in eodem gradu ponuntur, computatio vero civilis sit instituta circa successionem hereditariam, quae de persona ad personam devolvitur. hinc est, ut quoties de hereditate vel actu alio praeter matrimonium quaeritur, in quo parentela respectus habetur, computatio fiat secundum jus civile, non tantum in foro

foro

foro civili, sed etiam Canonico & inter Clericos teste Covar. *de matrim.* p. 2. c. 6. §. 6. n. 8. Barb. c. ult. *de consanguin.* n. 4.

- 24 Præcognitâ graduum & consanguinitatis notitiâ ulterius dicendum est, aliter in linea recta & aliter in transversa seu collateralium dirimi matrimonium per consanguinitatem. Etenim *in linea recta* propter reverentiam parentibus debitam communis est sententia, prohibitionem esse in infinitum, prout in jure civili expressè constitutum est, *in L. nuptia. 53 ff. de ritu nuptiarum. §. 1. Instit. de nuptijs.* Idque in jure Canonico circa hanc lineam apertè correctum non reperitur, in dubio autem jurium correctio non præsumitur, c. *cum expediat. de elect. in 6.* & quod deest juri Canonico, ex Civili suppletur, & vice versâ, c. 1. *de novi operis nuntiat.*

In *linea transversa*, quamvis olim de jure Canonico antiquissimo simpliciter inter consanguineos, quousque gradus ac generationis memoria retineri poterat, matrimonia prohibita fuerint, c. *de consanguinitate. c. in copulatione. 35. q. 3.* id tamen jure posteriori ad *septimum*, & demum jure novissimo, quo hodie utimur, ad *quartum gradum inclusive* limitatum & restrictum fuit, c. *non debet, §. c. ult. de consang. & affin.*

- 25 Sunt quidem aliqui existimantes, universim tantum in *linea recta* quam *transversâ* non extendi impedimentum extra quartum gradum propter *d. c. non debet.* quod generaliter & sine distinctione loquitur, sicut docet Sanch. *L. 7. disp. 51. n. 13.*

¶. 13 quod tamen ex prædictis refutari potest. nec huic disputationi parum utili longius immoror, cum conditio & brevitæ vitæ humanæ sine miraculo vix admittat videre descendentes in quinto gradu, &c.

De dispensatione aut tam super hoc impedimento cognationis quàm alijs, inferius *sect* 13. dicemus, ubi etiam, quo jure divinone an humano singula impedimenta, & cur aliqui gradus consanguinitatis & affinitatis ultra prohibitionem juris naturalis statuuntur.

SECTIO V.
DE CRIMINE.

SUMMARI A.

1. *Quid nomine criminis intelligatur?*
2. *Sola promissio non constituit impedimentum.*
3. *Quando & qua machinatio constituat impedimentum?*
4. *Machinatio debet habuisse effectum.*
5. *Occisio tam viri quàm feminae causat impedimentum.*
6. *Homicidium factum non causâ matrimonij non causat impedimentum.*
7. *Adulterium & promissio diverso etiam tempore facta causant impedimentum.*
8. *Soluta ignorans complicitatem esse uxorem acceptans promissionem non contrahit impedimentum.*
9. *Qualis debeat esse promissio, ut causet impedimentum.*

Cris

Crimen hoc loco intelligitur adulterij & homicidij.

Dicendum ergo, quod solum adulterium per se quidem non sit impedimentum impediens matrimonij, si tamen unacum adulterio concurrat matrimonij promissio, ubi legitimus mortuus fuerit, & multo magis si de facto per verba de presentis matrimonium attentetur, vel machinatio in mortem legitimi conjugis interveniat, statim insurget impedimentum criminis, & nunquam inter tales adulteros matrimonium esse poterit, *c. super. c. significasti. c. cum haberet. & passim de eo, qui duxit, quam polluit per adult.* quod ad excludendum votum captandæ mortis ita statutum est, ne, si talia matrimonia tolerentur, frequenter adulteri in vitam insontis conjugis insidias sternent. Nunc autem

Quæritur I. An sola promissio sine adulterio constituat impedimentum dirimens, si v. g. uxor promittat alteri matrimonium, postquam maritus mortuus fuerit? **R.** Negative, quavis enim etiam sola promissio possit inducere votum captandæ mortis, tamen impedimenta matrimonij tanquam odiola, potius restringenda sunt, quam ultra casus in jure expressos extendenda, & majus est semper periculum, si promissio jungatur adulterio, quam si sit sola, cum homines libidine excæcati majora facinora temerè audere soleant. pro hac conclusione textus est satis clarus in *c. ultim. eod.* Attamen talis promissio licet non irritet matrimonium ex post facto

facto per novum consensum contractum, ex se tamen non est obligatoria, neque vim sponsalium habet, quia constante matrimonio de alio pacisci turpe pactum reputatur, & aliquam saltem occasionem captandæ mortis præbet, prout in simili de Jure civili pactum super viventis hereditate *plenum tristissimi eventus*, & propterea invalidum dicitur. *L. ult. C. de pactis.*

Queritur II. An sola machinatio in mortem conjugis absque adulterio causet nullitatem matrimonij? Inter diversas DD. opiniones illa videtur probabilior, quod machinatio unius ex desponsatis non causet impedimentum, nisi conjuncta fuerit cum adulterio, secus autem, si uterque consilio, auxilio, consensu aut conspiratione ad mortem conjugis innocentis concurrerit, ita non obscure colligitur ex *c. 1. de conversione infidelium*, ubi propter hoc solum quod mulier cum alio viro soluto conspiraverit in mortem sui mariti, dissolvitur inter ipsos conjugium, nullâ factâ mentione adulterij, quare reliqui textus, qui de sola machinatione loquuntur, de conjuncto adulterio explicandi sunt, ut ultra casus clarè in jure expressos non fiat impedimentorum extensio. *Panorm. & Barb. in d. c. 1. de convers. infidel.*

Queritur III. An requiratur, ut machinatio habuerit effectum, & conjux occisus sit? *R.* affirmative, quia in materia pœnali & odiosa verba strictè & cum effectu accipienda sunt, deducitur ex *c. si quis vivente. caus. 31. q. 1.* ubi dicitur

citur

citur cum adultera contrahi posse matrimonium, nisi fortè vir aut mulier priorem maritum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur.

5 *Queritur IV.* An sit verum, quòd impedimentum criminis tantùm ex occisione uxoris nascatur, è contra de casu, quo uxor mariti mortem procurat, nihil in jure dispositum sit, ad eòque nec ad eum tanquam rarius contingentem extendendum juxta *L. nam ad ea. ff. de legibus.* Sicut docent Victor, Ledesma, Henriquez apud Gutirez *de matrim. q. 105. n. 10. R.* Nullam inter viri & uxoris occisionem faciendam esse differentiam, ita apertè convincitur ex *c. 1. de convers. infid. & in d. c. si quis vivente, caus. 31. q. 1.* quæ capitula de occisione uxoris loquuntur.

6 *Queritur V.* An oriatur impedimentum, si homicidium cum adulterio quidem concurrat, sed factum sit ex alia causa, quàm intentione inveniendi matrimonij, v. g. ex rixa orta & ob injuriam illatam. *R.* Non oriri in tali casu impedimentum probabilius videtur, quia ratio prohibitiva legis non subest in omni homicidio, sed tantùm in illo, quod intentione matrimonij committitur, ne scilicet adulterij spe matrimonij illecti frequenter in vitam innocentis conjugis insidiantur. *Sanch. lib. 7. disp. 18. n. 13.*

7 *Queritur VI.* An ad constituendum impedimentum criminis requiratur, ut simul & semel concurrat promissio & adulterium? *R.* Sufficere, si utrumque sit factum constante matrimonio

monio priori, siue deinde acciderit eodem tempore promissio & adulterium, siue diverso, ut satis colligitur *ex c. ult. de eo, qui duxit* &c. in illis verbis: *Ceterum tolerari non debet, si prius vel postea, cum vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluerit.*

Queritur VII. Quid juris, si fœmina soluta peccet cum conjugato, ignorans eum esse conjugatum, ex post facto autem, cum jam de hoc est certiorata, promissionem acceptet, vel de facto contrahat matrimonium? *R.* tali casu valdè probabiliter dici posse, nullum subesse impedimentum, quia illa copula ex parte fœminæ ob ignorantiam status conjugalis in altero non fuit formale adulterium, neque etiam adulterorum pœnam meretur, consequenter nec istam, quæ à jure tantùm adulterio cum promissione matrimonij conjuncto infligitur. *Barb. inc. 1. De eo qui duxit. num. 2.*

Queritur VIII. Qualis debeat esse promissio, quæ concurrens cum adulterio constituat impedimentum, an debeat habere connexionem repromissionem, vel an sufficiat alterius partis promissio, acceptatio vel taciturnitas, quid si facta tantùm cum intentione alteram partem ad peccatum inducendi? *R.* 1. Requiritur promissio, quæ habeat obligationem determinatam ineundi matrimonium cum adulterâ: adeoque non sufficere, si v. g. adulter dicat, *nisi essem uxoratus, te ducerem, &c.* quia talia verba necdum continent actualem promissio-

MAN. PAROCH.

Z

ho-

sionem, sed intentionem tantum & propofitum. Item & illa verba probabiliter excufari poffunt ab impedimento, fi adulter dicat: *mortuam uxore nullam aliam ducam nifi te*. Cum ita promittens non præcisè fe obliget ad matrimonium, quin poffit ab eo abftinere, ut fuperius de fponfal. traditum. Non tamen requiritur, ut promiffio fit juramento firmata, ficut latè probat Sanch, *lib. 7. difput. 79. num. 29.* contra quofdam contrarium fentientes.

℞. 2. Quamvis fola promiffio fine repromiffione alterius partis fufficiat ad conftituendum impedimentum, fi cum adulterio concurrat, quia Canones folius promiffionis nullibi autem repromiffionis circa hoc impedimentum meminerunt, neceffe tamen eft, ut promiffio ab altera parte per fignum aliquod externum acceptetur, fola autem interna acceptatio vel taciturnitas non fufficit, tum quòd jura non folent adtui merè interno pœnam ftatuere, ficut dicitur, quòd cogitationis pœnam (in foro externo) nemo patiat, *c. cogitationis. de penitentia. dift. 1. & L. cogitationis. ff. de penis.* tum etiam, quòd tacens in dubio non cenfeatur confentire in fui præjudicium: & cum talis acceptatio fit illicita, & delictum, non præfumatur, *L. meritò. ff. pro focio.*

℞. 3. Etiam fictam promiffionem fufficere, dummodò altera pars feridò intellexerit, & acceptarit, quia tunc periculum captandæ mortis faltem ex parte acceptantis æquè lubeft, ac in promiffione vera.

Demum

Demum hic adnotari potest, non oriri impedimentum, si promissio adhuc durante priorimatonio fuerit mutuo consensu remissa & dissoluta, quia tunc perinde est, ac si nunquam imposita fuisset, &c.

Neque etiam ab infidelibus impedimentum istud contrahitur, cum jure tantum Ecclesiastico sit statutum, idcoq; matrimonium cum crimine in infidelitate contractum valebit, aut crimen tunc commissum non nocebit post baptismum, quo minus cum adultera contrahi possit: nisi una pars tempore commissi criminis fuerit fidelis. *Sanch. lib. 7. disp. 79. num. 42.*

Utrum autem hoc impedimentum contrahatur etiam ab ignorantibus invincibiliter, colligi poterit ex ijs quæ inferius *sect. II. n. II.* dicentur.

SECTIO VI.

DE DISPARITATE CULTUS.

SUMMARIÆ.

1. *Ex continuo usu Ecclesie irritum est matrimonium fidelis cum infideli.*
2. *Matrimonium Catholici cum heretica est illicitum, non tamen invalidum, & quid in Germania?*
3. *Pacta, ut liberi aliqui in fide heretica educantur sunt impia.*
4. *Contrahentes in infidelitate cum impedimento an sint separandi post conversionem amborum?*

5. *An & quando conversus possit repellere alterum conjugem non conversum.*

6. *Quinam intelligantur nomine infidelium?*

Propter disparitatem cultus irritum est matrimonium à fideli contractum cum infideli juxta illud Apost. 2. ad Corinth. 6. *Nolite jugum ducere cum infidelibus.* &c. quamvis autem hic textus, sicut & alij, qui ex Scriptura & jure Canon. allegantur *ut c. cave. c. non oportet. & c. Judas. 28. q. 1.* non loquantur in proprijs terminis de irritatione, sed tantum prohibitione matrimonij fidelis cum infideli, tamen quòd ex continuo usu Ecclesiæ etiam irritum habeatur matrimonium fidelis cum infideli contractum testis est Sanch. cum Soto, Ballarmino & alijs. *lib. 7. disp. 1. num. 8. citatis.*

2 Matrimonium autem Catholici cum hæretica est quidem illicitum, & sine peccato non contrahibile, non tamen est invalidum: imò in Germania ac alijs locis ubi hæretici permixti cum catholicis vivunt, planè non esse illicitum Catholicæ personæ cum hæretica tenet Sanch. *d. l. 7. disp. 72. n. 5. Azor. instit. moral. lib. 8. c. 11. q. 5.* quia illa conjugia inter Catholicos & hæreticos incuntur instar aliorum contractuum ob communem pacem & tranquillitatem, dummodo Catholica liberè permittatur, & absque perversionis periculo in fide; quod periculum, quia ordinariè tubest, difficulter excusandi sunt parentes, qui aliquando nulla necessitate cogente propter respectum aliquem merè temporalem

lem v. g. honores, aut divitias liberos suos cum
 hæreticis jungunt. † Pacta verò, ut qui- 3
 dam ex liberis nascituris in fide Catholica, qui-
 dam in hæretica educuntur, prorsus impia &
 contra jus divinum pugnantia merito asserit
 Sanch. d. l. Nav. *Consil. 1. de Constit. n. 63.*

Quòd si duo infideles inter se contraxerint 4
 matrimonium, id jure naturali validum erit, &
 propterea, si ambo ad fidem convertantur, ab
 invicem separati nec possunt nec debent, tamen
 si fortè cum aliquo impedimento dirimenti jure
 tantum humano Pontificio introducto v. g. in
 2. & 3. consanguinitatis gradu lineæ collatera-
 lis contraxerint, quia eo tempore, quo con-
 traxerunt, non ligabantur jure Pontificio,
 utpote qui per baptismum nunquam in Eccle-
 siam ingressi, ejusque subditi effecti sunt: post
 conversionem autem talia impedimenta cen-
 sentur primùm supervenire matrimonio & ideo
 illud non dirimunt, sicut si inter Catholicos post
 contractum matrimonium aliqua affinitas ex
 parte uxoris induceretur, ut quia ipsius soror à
 marito cognita esset. *c. gaudemus. 8. de Divort.*

Si verò aliquis in infidelitate plures uxores
 habuerit, primam, cum qua contraxit, retinere
 debet, quia cum illa sola verum fuit matri-
 monium, non obstante, quòd fortassis eam an-
 te conversionem repudiaverit, cum talis repu-
 diatio, quantum ad dissolutionem vinculi ma-
 trimonialis non valuerit. *d. c. gaudemus. vers.*
quia verò. Dico autem, si ambo convertantur,
 nam si unus tantum conversus fuerit, nondum

erit Sacramentum, quia matrimonium in utroque conjuge est unum numero Sacramentum, sicut est unum numero matrimonium, ergò si in uno non est Sacramentum, nec erit in altero, *Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 8. §. 9.*

§ Matrimonium infidelium quamvis consummatum potest dissolvi, ex speciali privilegio Christi in fidei favorem dato, & per Apostolum Paulum promulgato, si alter conjux ad fidem convertatur, alter autem in infidelitate pertinax nolit cohabitare, vel saltem non sine contumelia vel blasphemia Creatoris, & quin alterum ad peccatum pertrahat, ita enim inquit Apost. *1. ad Cor. 7. quòd si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subjectus est frater aut soror hujusmodi.* & id ipsum confirmatum est *d. c. quanto. de Divort.* Interim non ipso facto dissolvitur matrimonium, quando infidelis declaravit, se nolle cohabitare, sed tunc primùm, ubi fidelis ad alias nuptias transierit; quare si ante contractas nuptias infidelis pœnitentiã ductus etiam convertatur, à fidei prius converso ad conjugium recipi debet. *d. c. gaudemus. in fine de Divortijs.*

Si infidelis nolit quidem converti, velit tamen converso pacificè cohabitare, is à converso admittendus est. *Cæteris autem,* inquit Apost. *1. dico ego, non dominus, si quis frater habet uxorem infidelem, & hæc consentit habitare cum illa, non dimittat illam.* Sed quia per hæc verba innuere videtur Apostolus, non esse præceptum

Christi

Christi, ut fidelis cohabitaret infideli, ideò non pauci sunt, qui putent, Apostolum ibidem tantum *consilium* tradidisse, & absolutè loquendo matrimonium dissolvi posse, si alter conjux nolit converti, licèt velit pacificè cohabitare, imò etiam ipsam cohabitationem tantum in primitiva Ecclesia, ubi indies multi convertebantur ad fidem, propter spem conversionis permissam fuisse docent, hodie verò, ubi refrigescente charitate magis periculum perversionis est, dictam cohabitationem non amplius admitti. Quo faciunt text. *in c. 8. § 10 caus. 28. q. 1.* Verum, cum utraque sententia multis DD. auctoritatibus & rationibus stabiliatur, apud Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 74. n. 8. § 7.* Ego puto in hac controversia plurimum esse tribuendum arbitrio Episcopi, ita ut si ex cohabitatione fidelis cum infideli speretur conversio infidelis, Episcopus admittendæ cohabitationem sequatur prior sententiam, posteriorem autem tunc si ex dicta cohabitatione (ut communiter inter Judæos propter pertinaciam eorum & inconstantiam, in fide accidere solet) rationabiliter timeatur, fore periculum perversionis.

Quæ autem hæctenus, de infidelibus diximus intelligenda sunt de ijs, qui nunquam baptismum susceperunt, non verò de Apostatis, qui per baptismum in Ecclesiam ingressi, ejusq; subditi effecti, postea verò ad infidelitatem defecerunt, horum enim matrimonia cum semel fuerint Sacramentum, & baptismus imprimat

characterem in anima, qui per abnegationem fidei deleri non potest, ideò sunt & manent semper quoad vinculum indissolubilia. Dico quoque ad vinculum, nam quoad cohabitationem, tanquam propter adulterium spirituale dissolvi posse, inferius de separat. matrim. dicetur.

SECTIO VII.

DE VI.

SUMMARIÆ.

1. Differentia inter vim & metum.
2. Metus invalidat contractum matrimonialem.
3. Qui dicatur iustus metus.
4. Metus reverentialis an sit iustus.
5. Metus non incussus ad eliciendam obligationem, vel propriâ culpâ causatus non est iustus.

QUAMVIS *Vis* & *Metus* in proprijs terminis differant, eo quòd *vis* sit corporalis coactio de presenti alicui illata, *metus* autem dicatur, mentis trepidatio instantis vel futuri periculi causâ, quia tamen utrobique tollitur libertas consensûs, ideò quod in contractibus de *vi* dicitur, de *metu* quoque cæteris paribus sentiendum est, L. 1. §. seqq. ff. quòd metus causâ.

Porrò ex communi sententia gesta ex metu regulariter ipso jure valent, sed tantùm per sententiam judicis rescinduntur, habent enim causam obligationis, scilicet consensum, cum etiam voluntas coacta sit voluntas, L. si mulier. 21. §. penult. ff. quòd metus causâ. † Attamen commu-

nis etiam est sententia, hanc juris subtilitatem non attendi in spiritualibus, in quibus metu gesta ipso jure nulla sunt, præsertim in matrimonio, electionibus & votis, ad quorum substantiam non qualiscunque voluntas sufficit, sed omninò libera requiritur; specialiter verò circa matrimonium pulchram rationem assignat Panorm. in c. cum locum. 14. de sponsal. num. 7. nimirum, quod metus, præterquam quòd non significet omninò voluntariam conjunctionem Christi cum Ecclesia (quam Sacramentum matrimonij denotat.) adversetur etiam bonis matrimonij, ut bono prois, cum propter displicentiam coactus non intendat procreationi, & bono fidei, cum propter invitas nuptias conjuges facile labantur in adulterium. Sed ut metus faciat impedimentum, debet esse justus, & ad eligendam promissionem incussus.

Dico I. metum debere esse justum, qui scilicet in virum constantem cadat. c. ad audiendam, 4. de his que vi metusve. § c. l. 6. C. eod. cujus metus plura, passim in jure enumerantur exempla, ut carceris, servitutis, verberum, mortis, &c. l. 3. § 4. L. qui in carcerem. 22. ff. d. t. Licet autem jura loquantur de metu in virum cadente, nihilominus conditio personarum attendenda erit, ita ut levior metus in fæmina, quàm viro sufficiat, & idè ex parte mulieris requiritur metus, qui cadat in constantem mulierem, teste Panor. in d. c. cum locum. n. 6. & notabilem doctrinam ponit Barb. in collect. ad c. sa-

cris. De his qua vi, &c. vers. pro resolutione. quòd ille dicatur justus metus, per quem aliquis eligit minus malum ad vitandum majus. Deinde nomine justus metus is intelligitur, qui contra bonos mores irrogatur, non quem Judex pro sua jurisdictione facit *l. 3. §. 1. ff. quod metus causa*, unde sine dubio valebit matrimonium, tamen si Judex Ecclesiasticus sponsum per arrestationem aut Censuras ad contrahendum matrimonium cum sponsa ad sponsæ instantiam compellat.

4 Celebris est quæstio, an *metus reverentialis* sit *justus metus*, an valeat matrimonium si liberi aut subditi propterea contraxerunt, quia ob reverentiam parentum vel dominorum non sunt ausi contradicere? Quòd talis metus justus non sit, videtur evinci posse ex *L. ad invidiam. C. quod metus causa l. fidejussor. 26. §. 1. De pignor, l. si Patre. 22. De ritu nupt. in quibus locis satis declaratur, quòd sola reverentia pro justo metu allegari nequeat. Econtrario æquè fortiter pugnat *l. pen. ff. De furtis. & l. 1. §. in summa. 6. ff. quarum rerum actio non datur*. Ubi *metus & nimia reverentia* æquiparantur. In hac quæstione omissis aliorum sententijs breviter statuo, quòd *reverentia* superiori debita non indistinctè pro justo metu allegari possit, aliàs nullus foret locus efficaci contractui inter Dominum & subditum, vel in præsentia parentum, si prætensione *reverentia* quælibet cavillatio concederetur, quo sensu accipiendæ erunt
leges*

leges primitus allegatae. Sin autem præter *reverentiam* alia insuper adminicula concurrant, ex quibus colligi possit, aliquem reverà fuisse invitum, ut inæqualitas contrahentium, periculosa minæ, importuna persuasiones, & ut verbo dicam, si modesta contradictio nihil juvisset, tunc *metus reverentialis* etiam pro *justo* metu habendus erit. *vid. Rota. apud Farinac. in decis. crim. Et test. decis. 242. Cov. de matrim. p. 2. c. 3. §. 6. n. 4. Fachin. 2. Controv. c. 96. Guttier. de matrim. c. 44. n. 31.*

Dico II. metum debere esse ad eliciendam obligationem seu promissionem incussum, quare valebit matrimonium, si propter delictum in carcerem conjectus, ad favorem Judicis & sui liberationem impetrandam cum ejusdem filia contrahat, vel si puella in periculo latronum vel naufragij constituta alicui ad se liberandum promittat matrimonium. *Arg. l. metum. §. 1. ff. quod metus causa.* Illud etiam matrimonium valere probabile est, quod contractum est ab eo, quem Pater in delicto cum filia deprehendit, eique minitatus est mortem vel accusationem, nisi filiam duxerit, nam metus, in quem quis se propriâ culpâ conijcit, maximè si in compensationem damni illati exigat matrimonium, sicut in defloratione *jux. c. 1. Et 2. De adult. Et stupro.* non est satis justus ad matrimonium irritandum. *Guttier. de matrim. c. 76. n. 49.*

Præterea ex novâ constitutione Concilij Trid. *Sess. 24. de reform. matrim. c. 6.* inter raptorem

rem & raptam, quamdiu hæc in potestate raptoris manet, matrimonium consistere non posse, supra §. 4. de raptu sub n. 16. diximus, ubi plura de raptu.

SECTIO VIII. DE ORDINE.

SUMMARIA.

1. Ordines sacri dirimunt matrimonium.
2. Quæ pœna sint contrahentium in ordinib. sacris.
3. Matrimonium non dissolvitur per susceptionem Ordinum, sicut per ingressum monasterij. Et ordinatus efficitur irregularis.
4. In minoribus ordinibus validè contrahitur matrimonium.
5. In minoribus contrahens est ipso jure privatus suis beneficijs; fallit tamen si tantum sponsalia de futuro contraxit.

2 **C**Lerici in majoribus ordinibus constituti matrimonium contrahere nullatenus, possunt propter votum castitatis, quod Sacris ordinibus annexum est, & in quod suscipiendo Sacrum ordinem ipso facto consentire censentur, quamvis aliis verbis non exprimant, c. un. De voto in 6, Si defacto contrahere præsumplerint ad dimittendas mulieres & agendam pœnitentiam per suspensionis & excommunicationis censuram compellendi sunt c. 1. De cler. conjug. imò ex clem. un. De consang. & affin. Ipso facto excommunicationem incurrunt, fiuntque irre-

irregulares, ita ut nec in susceptis ordinibus ministrare, nec ad altiores valeant promoveri: in qua tamen irregularitate post peractam pœnitentiam dispensare Episcopo concessum est, dummodo cum vidua non contraxerint. c. 1. & 2. *Qui clerici vel vov. & c. 4. De cler. conjug. & fin. De bigam. non ord.*

Quid autem Juris, si post contractum matrimonium aliquis laicus suscipiat Sacros Ordines, anne tali casu dissolvatur matrimonium, sicut superius *sect. 3. n. 2. de ingressu in Religionem dictum*? De hac quæstione extat constitutio in *Extravag. un. Joan. XXII. De voto.* quòd votum solennizatum per susceptionem Sacri Ordinis dirimat quidem matrimonium post contrahendum, non autem matrimonium antea contractum, etiamsi id per carnis copulam consummatum non sit, eo quòd nec jure divino, nec per sacros canones reperitur hoc statutum. Præcipit item S. Pont. ut, si aliquis de factò post contractum matrimonium Ordinatus fuerit, id tamen necdum consummaverit, per Ordinarium instanter moneatur & inducatur, ut Religionem ingrediatur, quòd si forsitan renuerit adimplere, ipsum, si uxor ejus insisterit, per censuram Ecclesiasticam compellat contractum matrimonium consummare. Cœterùm post contractum Matrimonium Ordinatus efficitur irregularis & manet talis etiam soluto matrimonio, si tamen Religionem approbatam ingressus fuerit, & professionem ta-

citam

citam vel expressam fecerit, poterit cum ipso Episcopus dispensare. *d. Extravag. un.* Sed quare potius Sacri Canones statuerunt, ut per ingressum, in Religionem dissolveretur matrimonium ratum, quam per susceptionem sacrorum ordinum? & illam (præter alias, quas refert *gl. in d. Extrav. un. in v. est. censendum*) posse congruentiæ rationem assignari, quòd ingrediens Religionem censeatur spiritualiter mundo mortuus. *c. placuit. 8. ubi gl. in v. mortuus. 16. q. 1.* & ab omni consortio prioris sponsæ in perpetuum separatus: econtra qui tantum Sacros ordines suscipiens in sæculo remanet multis occasionibus & tentationibus expositus sit, ad relictam sponsam mutatâ voluntate & reconcepto pristino amore revertendi.

- 4 Clerici in *minoribus ordinibus* constituti matrimonium quidem contrahere possunt, sed si contrahant, omnibus beneficiis Ecclesiasticis privantur, qui simul voluptatibus & carnalibus desiderijs, ac divinis & Ecclesiasticis obsequijs vacare non valent, ait Pont. *in c. 3. De cler. Conjug.* & quod hæc privatio *ipso jure* inducatur etiam ante sententiam Judicis, nec post contractum matrimonium tutâ conscientiam clericus contrahens possit amplius percipere fructus sui beneficij, innumeris penè autoritatibus probat Barb. *in Collect. ad c. 1. De cler. conjug. n. 2.* cui nõ resistit, quòd pœnæ in conscientiam ante sententiam Judicis saltem declaratoriam locum non habeant; nam responderi potest, quod supra-
- dicta

dicta privatio non proveniat propriè ex pœnâ
sed magis ex *incompatibilitate* beneficij cum statu
matrimoniali, & ita ex interpretativa renuncia-
tione beneficij à Clerico per contractum matri-
monij factâ. † Est autem hîc notandum, quod de
privazione beneficij dicitur, esse intelligendum
si ipsum matrimonium actu contractum sit; si
verò sponsalia tantùm de futuro Clericus in mi-
noribus contraxit, necdum suo beneficio re-
nunciâsse censebitur, quia necdum statum in-
compatibilem actu suscepit. *Sanch. de matrim.*
lib. 7. disp. 46. num. 23.

SECTIO IX. DE LIGAMINE.

SUMMARIA.

1. *Polygamia damnata in fide Orthodoxa.*
2. *Cur & quomodo in veteri testamento plures uxores concessæ?*
3. *Secunda nuptia non admittuntur, nisi solutis primis per mortem aut dispensationem.*
4. *Quid si quis vivente primâ uxore superinduxerit alteram?*
5. *Quæ probationes requirantur ad probandam mortem alterius conjugis.*
6. *Quando uti liceat matrimonio secundo, si dubietur de morte primi conjugis?*

DE fide Christianâ credimus damnatam esse
polygamiam, nec uni viro licet habere simul
& semel plures uxores, vel uni mulieri plures
viros,

viros, ut definit Trid. *Sess. 24. de reform. matr. can. 2.* & constat ex Evangelio *Matth. 19.* ubi Christus dicit adulterium committi, si quis unâ uxore dimissâ, aliam ducit, & revocat matrimonium ad primam institutionem, ubi Deus unum virum & unam fœminam creavit: adversatur enim polygamia fini saltem secundario matrimonij; quia impeditur cohabitatio matrimonialis pacifica, & si maritus erga unam uxorem magis affectus esset, quàm erga alteram, periclitaretur alterius castitas, & ita matrimonium respectu hujus uxoris minus à marito dilectæ non esset remedium, sed potius periculum peccati, unde cùm hoc impedimentum ligaminis Juris divini & naturalis sit, nullâ consuetudine vel dispensatione humanâ tolli potest, *vid. inf. sect. 13. sub num. 4.*

2 Quod verò in veteri Testamento Patriarchis & Judæis licuerit simul & semel habere plures uxores, dicendum est, Deum matrimonij & naturæ auctorem, in lege, quam ipse posuit, ad gentis suæ electæ multiplicationem dispensasse, eamque dispensationem postea à generis humani Reparatore revocatam esse, arguimento *c. gaudemus. de Divorc.*

Id autem nunquam licuit, ut una mulier simul & semel haberet plures viros, quia talis cohabitatio impediret etiam finem primarium matrimonij, cùm ex sententiâ medicorum raro aut nunquam inde sequi soleat prolis generatio.

tio, & deinde omnia jura pro patre & filio
lata confunderentur, quia incertus pater esset.

Porro ut hodie liceat inter Christianos ad
secundas nuptias transire, debet prius matri-
monium quoad vinculum fuisse dissolutum;
& siquidem fuerit matrimonium *ratum* per di-
spensationem Pontificis, aut ingressum in reli-
gionem, si autem consummatum, per mortem
alterius conjugis.

Quòd si quis de facto contraxerit matri-
monium vivente primâ uxore, distinguendum
erit, an mulier sciverit, virum legitimam habe-
re uxorem, vel an ignoraverit, si scivit ab ini-
tio, vel ex postfacto, & insuper passa est se co-
gnosci ab eo (secus, si cognita nunquam fuis-
set,) tunc etiam post mortem primæ propter
adulterium & fidem datam est impedimentum
dirimens inter ipsas, si ignoravit secunda uxor
vitam prioris toto tempore ante mortem ejus,
tunc in potestate quidem secundæ uxoris de-
ceptæ est, separari à viro putativo, eo quòd ma-
trimonium mortuâ primâ uxore non confir-
metur, cum consensus in matrimonium pro-
pter impedimentum fuerit illegitimus, vir ta-
men si malâ fide egit, ratione promissionis &
deceptionis compelli potest ad contrahendum
de novo cum decepta, de quibus omnibus vi-
deatur text. & Gloss. in c. 1. c. *veniens. Et c. fin.*
De eo qui duxit.

Quæres. Si alter conjux dicatur mortuus
in remotis locis, quales probationes ad demon-

MAN. PAROCH.

Aa

stran

strandam mortem ejus requirantur? R. Licet de jure civili uxoribus dubitantibus de morte mariti concedatur licentia ad alias nuptias transeundi, si maritus ultra spatium 5. annorum abfuerit, ut apertè constat *ex L. uxores. 9. ff. de divort.* Aliud tamen de Jure Canonico constitutum est, ut scilicet post quancunque temporis absentiam non aliter permittatur conjux præsens ad secundas nuptias transire, quàm si certum nuntium de morte absentis acceperit, *text. c. in presentia. 19. de sponsal.* neque nomine *certi nuncij* intelligendus est unus testis, aut fama de morte conjugis, ut quidam volunt apud Barb. *in eod. c. 19. n. 3.* sed illud verbum *nuntium* accipiendum est in *neuro* genere, ut significet certam probationem & denuntiationem, cui in judicio fides adhiberi possit. Cum enim per transitum ad secundas nuptias possit conjugi absentis & forsan adhuc viventi grave præjudicium fieri, non est æquum, ut hic transitus concedatur, nisi plena probatio de morte proferatur: Interim tamen quia ex parte præsentis potest esse periculum incontinentiæ, aliæque justæ causæ, ex quibus ad secundas nuptias urgeatur, & aliàs notè juris est, quòd ob difficultatem probationes imperfectæ admittantur per *text. & DD. in L. non omnes §. à barbaris. ff. de re militari.* Ideò etiam moralis certitudo de morte conjugis absentis sufficit, cui nimirum arbitrio judicis & prudentis viri rationabiliter credi possit, quamvis absolute in-

fallibilis

fallibilis non sit: unde sufficiet, si cum uno teste fama, aliæve circumstantiæ concurrant, ut quia absentia est diuturna, & absens fuit senio vel morbis confectus, in periculo belli, latro- num, naufragij vel pestis constitutus, post dili- gentem & longam inquisitionem nullibi reper- tus. Ad majorem tamen cautelam usus judici- orum obtinuit, ut quando rationabile dubium subest de morte prioris conjugis, licentia tran- seundi ad secundas nuptias à judice Ecclesia- stico petatur, qui, si probationes minus perfe- ctæ sint, solet juramentum conjugis, quòd vi- tam alterius conjugis nec sciat, nec credat, de- ferre: Quod si de facto ante certum nuntium secundum matrimonium contractum sit, ejus valor erit in suspenso, usque dum de rei verita- te appareat.

Circa usum autem talis matrimonij genera- 6
lis quæstio movetur à DD. an & quando sit li- citus si dubitetur de valore matrimonij? R- tres casus esse distinguendos. 1. si utriusque con- jugi saltem probabiliter constet de impedimen- to, aut uterque rationabiliter dubitet, usus ma- trimonij ex neutra parte licitus erit. 2. si unus sciat impedimentum, aut rationabiliter dubi- tet, sciens nec exigere nec reddere; qui verò dubitat, is ex sua parte debitum quidem exi- gere non potest, alteri tamen parti in bona fi- de existenti, & nihil dubitanti, si petat, redde- re tenebitur, quâ de re inferius in fine hujus c. circa casum matrimonialem in quæst. 5. plura

372 PARS III. CAPUT V. §. V. SECT. IX.
dicentur, 3. si nec adsit scientia impedimenti,
nec rationabile dubium, sed tantum scrupulus
& levis anxietas, ad consilium Episcopi, Paro-
chi, vel Confessarij deponenda erit, & licitus
utrinque sequetur matrimonij usus, sicut hac
de re sunt textus valde notabiles in c. litteras. de
restitut. spoliat. c. 2. de secundis nuptijs. & c. in-
quisitioni. 44. de sentent. excommun.

SECTIO X.
DE HONESTATE PUBLICA.
SUMMARI A.

1. Quid sit publica honestas, & quomodo differat
ab affinitate.
 2. Differentia juris antiqui & hodierni circa ho-
nestatem publicam.
 3. Hoc impedimentum non manet, sponsalibus mu-
tuo consensu dissolutis.
 4. Manet tamen, si solvantur ex qualibet alia cau-
sa.
 5. Ex matrimonio in forma Tridentini non con-
tracto non oritur hoc impedimentum.
 6. Quid si quis cum duabus sororibus successive
contrahat sponsalia?
 7. An & quando hoc impedimentum oriatur ex
sponsalibus conditionatis?
 8. An consurgat hoc impedimentum ex matri-
monio vel sponsalibus à parentibus pro libe-
ris contracto.
- P**ublica honestas est aliqua quasi affinitas que
per conjunctionem animorum oritur, tam ex
sponsalibus de futuro, quam præsentibus.

Differet

Differt à vera affinitate, quòd hæc non tantum ex animorum conjunctione, sed corporum & copulâ carnali proveniat. Estque hujus publicæ honestatis seu quasi affinitatis effectus, ut impedimentum dirimens matrimonij constituat, ita quidem, ut non tantum stantibus primis, sponsalibus, sed etiam illis dissolutis cum prioris sponsi vel sponsæ consanguineis intra certum gradum constitutis matrimonium nec licitè nec validè contrahi possit, c. si quis uxore. cum seq. caus. 27. q. 2. Rem totam aliquot questionibus expediam.

Quæritur 1. An circa hoc impedimentum sit aliqua differentia inter jus antiquum & hodiernum! R. Olim de jure Decretalium ex unanimi DD. opinione hoc impedimentum diremisit matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè, & fuisse natum etiam ex sponsalibus nullis & invalidis, dummodò non fuissent nulla ex defectu consensus v. g. si alter fictè tantum vel gravi metu adactus, vel errando in personâ consensisset, quo casu deficiente consensu deficiebat etiam vera animorum conjunctio in ordine ad matrimonium, & consequenter etiam publica honestas, quæ ex ista conjunctione nascitur, c. unico de sponsal. in 6. Hodie verò constituit Trid. sess. 24. de reform. matrim. c. 3. ut publicæ honestatis impedimentum primum gradum non excedat, & si sponsalia quâcunque ratione valida non fuerint, nullum oriatur impedimentum.

Verùm quia Conc. in terminis valdè generalibus loquitur, & aliàs appellatione sponsalium non veniat matrimonium, & sponsalia de præfenti, ideò Pius V. in sua Bulla *ad Romanum* declaravit, hanc correctionem Trid. tantùm procedere in sponsalibus *de futuro*, non autem *de præfenti*, in quibus adhuc hodie antiqua jura observari debent. Cùm enim sponsalia de præfenti, sive matrimonium *ratum* publicè in Ecclesia, *consummatio* autem occultè fiat, & plerumque impedimenta matrimonij occulta sint, scandalosum foret, si quis defunctæ uxoris (licèt matrimonium reverà consummatũ non sit) consanguineam intra quartum gradum duceret, quæ communi hominum opinione affinis censetur. *Barb. ad d. l. Trid. n. 7.*

3 *Queritur II.* An, si sponsalia de futuro mutuo consensu dissolvantur, maneat impedimentum publicæ honestatis? Affirmativè respondet Sanch. *lib. 7. disp. 68. n. 21.* Verùm cùm in dubio impedimenta matrimonij tanquam odiosa potius restringenda sint, quam amplianda, argum. *text. in Trid. sess. 24. de reformat. matrim. c. 2. in princ.* ideò quidquid per rationes in utramque partem hic disputari possit, S. Congr. Card. declaravit, non manere hoc casu publicam honestatem, prout refert Barb. *de Offic. Episcop. p. 3. alleg. 51. n. 288.* Ratio fortè hæc assignari potest, quòd res quælibet eo modo dissolvatur, quo modo colligata est, *Nil tam naturale, ff. de regulis juris.* Sed publica hone-

honestas nata & colligata est ex mutuo partium consensu, ergò mutuo earum dissensu iterum dissolvi poterit, &c.

Queritur III. An idem sit, si propter aliam notabilem mutationem supervenientem, v. g. deformitatem, inopiam, fornicationem solvantur sponsalia? *R.* Sponsalibus hoc modo dissolutis manere publicam honestatem. Nam publica honestas est impedimentum perpetuum, quod etiam durat dissolutis sponsalibus, si illa sponsalia aliquando fuerunt valida, sed talia sponsalia ex supposito fuerunt valida, & tantum ex post facto dissensu unius dissoluta ob supervenientem mutationem, ergò &c. Dices, in dissolutione ob fornicationem intervenit dissensus utriusque, nam fornicans frangendo fidem cenletur dissentire, & pars altera resiliendo à sponsalibus. *R.* dissensum ex parte fornicantis esse tantum præsumptum seu interpretativum, potest enim contingere, ut retinuerit affectum erga sponsam lapsus humana fragilitate. Si verò ponantur sponsalia his casibus insuper vero mutuo dissensu dissoluta, idem quod in priori quæst. dicendum erit.

Queritur IV. An ex matrimonio, quod non est contractum coram parochio proprio, & testibus juxta formam Trid. oriatur publica honestas? Pro affirmativa facit, quod etiam hodie stante declaratione Pii V. publica honestas oriatur, ex matrimonio qualitercunque nullo, dummodo non sit nullitas ex defectu consentus.

5 Nihilominus negativa sententia mihi videtur valdè probabilis, quam etiam docet Sanch, *de matrim. lib. 7. disput. 70. n. 17.* eo quòd talis contractus ex defectu formæ substantialis non habeat formam aut figuram matrimonij, sicuti si propter aliud impedimentum matrimonium nullum esset, oritur verò publica honestas ex conjunctione animorum non qualicumque, sed illà, quæ fit in forma matrimonij vel sponsalium, si tamen admittatur matrimonium clandestinum valere in vim sponsalium de futuro, tunc etiam concedendum erit, ex tali matrimonio tanquam ex sponsalibus usque ad primum gradum nasci impedimentum.

6 *Queritur V.* Quid si aliquis cum duabus sororibus successivè contrahat sponsalia, quamnam in uxorem teneatur habere? Videtur, quod neutram, non primam, quia ex secundis sponsalibus licet invalidis, si de præsentibus sint, nascitur impedimentum publicæ honestatis respectu cujusvis sororis, adeòque etiam respectu ejus, cum qua prius contraxit: nec etiam secundam, quia & respectu hujus ex contractu priorum sponsalium ortum est publicæ honestatis impedimentum. R. in dicto casu illam esse retinendam, cum qua primitus contractus initus est, secunda verò sponsalia cum altera, quamvis de præsentibus fuerint, propter impedimentum publicæ honestatis invalida esse. Atque illud hic notandum, quòd impedimentum publ. honestatis non operetur retrorsum,

trorsum, ut vulgò DD. loquuntur, id est, quòd de secundis sponsalibus de præsentì etiam invalidis oriatur quidem impedimentum respectu aliorum consanguineorum, non tamen in præjudicium illius, cum quo prius sponsalia contracta sunt, *per text. expressum in c. unico de sponsalibus. in 6.* Aliud autem dicendum, si quis cum duabus sororibus successivè contraheret sponsalia, & secundam etiam carnaliter cognosceret, tunc enim neutram habere posset, non primam, quia ex copula nata fuisset vera affinitas, quæ etiam dirimit sponsalia præcedentia, *c. ex luteris, De eo qui cognovit.* Neque etiam secundam propter impedimentum publicæ honestatis ex primis sponsalibus ortum.

Quæritur VI. An & qualiter ex sponsalibus 7 conditionatis oriatur publica honestas? *ꝛ.* ex sponsalibus sub conditione contractis, v. g. si mille in dotem dederis, si parentes consenserint &c. regulariter pendente conditione non oriri publicam honestatem, proinde, si sponsa ante eventum conditionis moriatur, soror vel alia ex consanguineis licitè & validè in uxorem duci poterit, *d. c. unico de sponsal. in 6.* Imò si quis juxta casum in priori quæstione positum cum duabus sororibus successivè contraxerit, cum prima de futuro, & sub conditione, cum altera de præsentì & purè, quamvis hoc licitè & sine peccato non fecerit, cum debuisset eventum conditionis expectare, nihilominus hanc secundam retinere tenebitur, quia cum ex p i-
A a 5
mis

mis sponsalibus conditionatis orta non fuerit publica honestas respectu alterius sororis, ideo sponsalia de presenti seu matrimonium cum eâ contractum fuit validum, & dissolvit priora sponsalia de futuro, *c. sicut. 22. de sponsalibus.* Notanter autem dico, pendente conditione non oriri impedimentum publicæ honestatis, nam si apposita conditio jam extiterit, & v. g. parentes consenserint, mille in dotem numerati fuerint, sponsalia erunt purificata, & perinde censebuntur, ac si nullâ ab initio habuissent conditionem. Præterea, si conditio etiam sit præsentis, vel præteriti temporis, ut si sis nobilis, si sis artifex &c. tunc quia talis conditio statim ab initio non suspendit ipsam obligationem, sed jam tunc vel subest, vel non subest, & ita contracta sponsalia sunt valida vel invalida, ita etiam statim ab initio oritur vel non oritur publica honestas. Unde quamvis fortasse sponsalia moriatur antequam de conditione apposita constet, an sit nobilis, si tamen revera fuerit, ejus soror validè in uxorem duci non poterit, nec attenditur, quòd primùm ex post facto illa conditio declarata fuerit.

8 *Queritur VII.* An oriatur impedimentum publicæ honestatis, si parentes vel alij nomine liberorum contrahant sponsalia? &c. hanc etiam conditionem pendere ab ea, an & quando talia sponsalia, quæ parentes pro liberis contrahunt, valida sint, vel non, quam quæstionem tractavimus fusè *toto §. 3. c. 5.*

SECTIO

S E C T I O X I.
DE IMPEDIMENTO AFFINI-
TATIS.

S U M M A R I A °

1. *Quid sit affinitas, & quomodo contrahatur?*
2. *Vir & uxor sunt principium affinitatis, non ve-
rò affines.*
3. *Quomodo affinitas habeat gradus?*
4. *Regule affinitatis traduntur.*
5. *Inter quos contrahatur affinitas.*
6. *Triplex affinitas de iure antiquo. (nitatis)*
7. *Copula perfecta constituit impedimentum affi-*
8. *Etiam ex copula illicita nascitur affinitas.*
9. *Differentia affinitatis orta ex copula licita &
illicita.*
10. *Restrictio Trid. in impedimento affinitatis non
extenditur ad consanguinitatem.*

Affinitas est propinquitas personarum ex copula carnali proveniens de se non involvens consanguinitatem. Clarissimè hanc definitionem & nominis ethymologiam explicat Juris C. in L. non facile. §. 3. ff. de gradibus affin. Affines, inquit, sunt viri & uxoris cognati, dicti ab eo, quòd dua cognationes, qua diverse sunt inter se, per nuptias copulentur, & altera ad alterius fines accedat. Ratio autem fundamentalis hujus propinquitatis est, quòd vir & uxor per copulam efficiantur una caro, Gen. 2. adeòque sanguis unius dicatur alterius sanguinem tangere, & consanguinei unius trahantur ad cognationem

nem

nem alterius, unde affines, seu quasi confines & propinqui appellantur. Porro circa hoc affinitatis impedimentum.

2 *Not. I.* Virum & uxorem non esse inter se proprie affines, sed principium affinitatis, & quasi stipitem, ex quo affinitatis gradus numerentur, & distinguantur.

3 *Not. II.* Licet in dicta *L. §. 5.* dicatur, affinitatem gradus non habere, id tamen intelligendum esse, quod non habeat gradus sicut consanguinitas, quæ fit per diversas generationes, & affinitas etiam ex una copula contrahatur ad omnes consanguineos alterius partis. De cætero autem sicut unus ex consanguineis propinquior est altero, ita etiam inter eos respectu affinitatis diversos gradus constituere necesse est, & utique magis propinquâ affinitate mihi jungitur soror uxoris meæ, quàm illius sororis filius, aut nepos. Atque hoc intellectu non tantum cognatis, sed & affinibus suos gradus esse probatur ex *L. Jurisconsultum. 10. ff. jam dicto tit. de gradibus.*

4 *Not. III.* computationem graduum in affinitate desumi ex regulis hoc capit. §. 5. *Sect. 4. n. 22.* traditis, nam circa affinitatem una est generalis regula; quod aliquis eo gradu sit affinis alteri conjugi, quo gradu est alteri consanguineus, v. g. soror uxoris est uxori in primo gradu consanguinea, consequenter & marito in primo gradu affinis, & sic de reliquis consanguineis dicendum erit. Præterea sicut in consanguinitate

tate alij sunt nobis conjuncti in linea ascendenti, alij in descendenti, alij in transversa, ita eadem lineæ etiam in affinitate observantur, *ascendentes* sunt focer, socrus, vitricus & noverca: *descendentes* gener, nurus, privignus & privigna: *transversales* sunt, reliqui uxoris vel mariti consanguinei, qui specialia nomina non habent, sed simpliciter affines nuncupantur.

Not. IV. Quamvis omnes consanguinei uxoris sint affines marito, & e contra, inter ipsos tamen consanguineos utriusque partis non contrahi affinitatem, quæ causet impedimentum matrimonij.

Hinc est, quod fratres ex altera parte possint ducere duas sorores, pater & filius ex altera parte matrem & filiam, ut clarè decisum habetur *inc. quod super. §. de Consang. & affi.*

Not. V. De jure antiquo triplicem fuisse affinitatem, scilicet *primi, secundi & tertij generis*, & singulas has affinitates oblitisse matrimonio. *Primum genus* affinitatis erat inter virum & consanguineos mulieris. *Secundum* inter virum & affines mulieris, vel inter uxorem & affines mariti, vel inter unum conjugem & tertium aliquem, qui cum altera conjugè copulam habuit. *Tertium genus* affinitatis erat inter unum conjugem & alterius conjugis affines secundi generis, ita in his duobus posterioribus generibus ex affinitate oriebatur affinitas, sicut colligitur ex *l. 3. §. c. ultim. caus. 35. q. 3.* Verùm hodie tantum *primum genus* affinitatis attendi.

tenditur, reliqua verò nullum amplius impedimentum causant, prout constitutum est, in Conc. Lateran. & habetur in *c. debet. 8. De consanguinit. & affinit.* Sed quid si in secundo genere affinitatis constituti sint in linea recta, & se habeant per modum parentum & liberorum, v. g. si quis vellet ducere privignam vel novercam suæ uxoris defunctæ. Negant nonnulli inter tales personas consistere posse matrimonium propter text. in *L. uxorem. 15. ff. de ritu nuptiarum.* Melius tamen dicitur, quidquid leges civiles vel antiqui Canones circa secundum genus affinitatis disposuerint, totum id per dictum Conc. Lateran. *& c. non debet.* generaliter abrogatum esse.

Notanter autem pono casum de privigna aut noverca uxoris, quæ cum uxori sint affines, sunt marito in secundo genere affinitatis conjunctæ, vera autem mater & vera filia uxoris, licet ex alio matrimonio habita, esset marito in primo genere affinitatis conjuncta, consequenter in uxorem duci non posset.

7 *Not. VI.* Ad contrahendam affinitatem non sufficere copulam attentatam, sed requiri copulam perfectam & consummatam, ex sua natura aptam ad prolis generationem, quamvis generatio secuta non sit, ut fuse deducit Sanch. *Lib. 7. disput. 6. n. 7. & seqq.* Nec obstat *c. juvenis. extra de sponsalibus, & c. fraternitati, De eo qui cognovit consanguineam, &c.* ubi etiam ex imperfecta copula dicitur sequi impedimentum,

tum, quia ista capitula intelliguntur de impedimento publicæ honestatis, quod non ex copula, sed ex contractu sponsalicio nascitur, ut præcedenti Sect. declaratum est.

Not. VII. Non tantum ex copula licita sive matrimoniali, sed etiam illicita nasci impedimentum affinitatis inter virum & consanguineos feminæ.

Not. tamen VIII. Inter affinitatem ortam ex copula licita & illicita hanc esse in effectu differentiam, quod impedimentum ortum ex copula licita dirimat matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè, orta verò ex copula illicita hodie per Trid. sess. 24. de reform. matr. c. 4. tantum ad secundum gradum restricta sit; quod vel idèo necesse fuit statuere, ne matrimonia essent periculo nullitatis exposita, cum affinitas ex fornicatione sit plerumque occulta & frequens.

An autem hæc restrictio Trid. etiam procedat in consanguinitate orta ex copula illicita dubitari potest, eò quod consanguinitas & affinitas quoad prohibitionem matrimonij æquiparentur, atque favorabile sit pro libertate matrimonij respondere, & ejus impedimenta minuere. Probabilius tamen videtur circa consanguinitatem nihil immutatum esse, si enim id voluisset Tridentinum, utique eadem facilitate sicut de affinitate expressisset, aliunde autem notum est, correctionem jurium sine textu aperto non esse admittendam, c. cum expediat.

pediat. de electione in 6. l. precipimus. 32. §. ult. Cod. de appellationibus Nec verum est, quòd consanguinitas & affinitas in omnibus parificentur, cùm major sit conjunctio ex consanguinitate, quàm affinitate. Item frequentius ex copula illicita oritur affinitas, quàm consanguinitas, ut potius illa quàm ista periculosa sit matrimonio, & consequenter ad pauciores gradus constringenda.

Prætereà etiam in dubium fortè non nemo vocabit, an in tertio & quarto gradu affinitatis ortæ ex copula *illicita* non tantùm validè, sed etiam licite & sine peccato matrimonium contrahatur, ex ea dubitandi ratione, quòd olim ante Trid. nec licuerit, nec valuerit matrimonium in illis gradibus, Trid. autem tantùm disposuerit de validitate contractus, & nihil dixerit de licentia contrahendi, ergò videtur sub dispositionè juris antiqui reliquisse, *argum. d. l. precipimus*. Verùm hoc dubium resolutum est per bullam Pii V. quæ incipit: Ad Romanum. Ubi expressè declaratur, in prædictis gradibus liberè & licite posse contrahi matrimonium, sicut refert Nav. *in man. confess. c. 22. n. 42*. Illud quoque hic addendum est, quòd, dum Trid. restrinxit affinitatem ortam ex fornicatione, nomen fornicationis acceperit generaliter pro omni concubitu illicito, etiam adulterio, stupro, incestu &c. Teste Sanch. *d. l. Diffut. 67*. Postremò etiam dubitatur an ignorans invincibiliter impedimentum

mentum affinitatis oriri ex copula illicita validè
 contrahat matrimonium cum sanguinea intra
 secundum gradum fœminæ cognitæ conjuncta ?
 Id affirmant nominati DD. apud Dian. p. 10.
tract. 13. res. 51. Et Adam Burghaber *cent. 20.*
sel. cas. consc. cas. 54. quòd hoc impedimentum
 sit statutum in pœnam delicti, pœna autem non
 contrahatur ab ignorantibus, ex qua ratione e-
 tiam aliqui sustinent, nec impedimentum *crimi-*
nis contrahi ab ignorantibus. Verùm contra-
 ria sententia receptor est teste Burghaber *d. l.*
 & De Dicastillo. *tract. 10. de matrim. disp. 9. n.*
 108. quia hæc impedimenta non sunt puræ pœ-
 næ, sed inhabilitationes personarum ex alijs ju-
 ris causis, in *affinitate* ob reverentiam naturalem
 propinquitatis, in *crimine* autem ad tollendum
 periculum captandæ mortis conjugis innocentis.
 post matrimonium tamen de facto bona fide
 contractum, & si impedimentum occultum sit,
 ad matrimonium etiam contrahendum acceden-
 te præsertim justa causa facilius forsan Episcopo
 dispensatio concederetur juxta doctrinã Eman.
 Sz. *v. dispensatio. n. 1.* Laym. *de LL. c. 22. n. 4.* &
 Garc. *de benef. p. 7. c. 2. n. 10.* quòd Episcopus
 possit in jure dubio dispensare, aut declarare.

SECTIO XII. DE IMPOTENTIA.

SUMMARI A.

1. *Impotentia est impedimentum dirimens matri-*
monij.

MAN, PARECH

Bb

2. Qua

2. *Quanam requirantur, ut impotentia dirimat matrimonium?*
3. *An sterilitas vel senectus sit impedimentum dirimens?*
4. *An valeat matrimonium in articulo mortis contractum cum concubina?*
5. *An & quomodo Hermaphroditus possit contrahere matrimonium.*
6. *Quomodo probetur, an impotentia sit perpetua vel temporalis?*
7. *Quid juris si dissoluto primo impotentia cesset in secundo matrimonio?*
8. *An separari possint, qui scienter impotentes contraxerunt?*
9. *An impotentia superveniens matrimonio rato illud dirimat?*
10. *Solutio textuum contrariorum cum 2. notabilibus*

I **Q**uamvis nuptias non concubitus sed consensus faciat, ut dicitur *L. nuptias ff. de regulis juris*. quia tamen consensus de mutua corporum traditione esse debet, ideo si hæc conditio vel ex naturali indispositione, aut maleficio si-ve magicâ incantatione sit impossibilis, contractus jure naturæ nullus est, & invalidus, sicut venditio, quæ etiam solo consensu contrahitur nulla censetur, si fiat de re, quæ tradi nequit, aut in commercio hominum non est. Circa istud impedimentum

2. *Queritur I. Quanam requirantur, ut impotentia dirimat matrimonium? R. Tria prin.*

principaliter requiri. I. Ut sit impotentia ad copulam perfectam, quæ per se sit apta ad generationem, sicut propterea Sixtus V. in motu proprio *de eunuchorum matrimonijs* prohibuit, & invalida declaravit matrimonia ab eunuchis utrinque exfectis contrahenda, qui licet possint uti aliquo congressu, destituuntur tamen vero semine.

II. *Requiritur* impotentia perpetua, quæ scilicet nec successu temporis nec modo naturali & licito, nec sine corporis periculo tolli valeat. *text. & DD. in c. fraternitatis. de frigidis & malefic.* Hinc licet contrahentes ob ætatem juvenilem vel infirmitatem aliquot etiam annis ad consummandum matrimonium inhabiles sint, dummodo speretur aliquando cessaturum impedimentum, non debeant ab invicem separari.

III. *Requiritur*, ut impotentia præcesserit matrimonium, & non primum ex infirmitate vel alio casu matrimonio jam contracto, supervenerit, obligatio enim ab initio rectè contracta non dissolvitur, quamvis deveniat ad eum casum, à quo incipere non posset, sicut nec affinitas nec aliud impedimentum matrimonio ex postfacto superveniens id annullare valet.

Queritur II. An sterilitas vel senectus sit impedimentum dirimens matrimonium? R. Licet Felinus *in cap. cum sit. de foro competenti n. 13.* & Iason *volum. I. consil. 115. n. 1.* existiment, non minus sterilitatem, quàm impotentiam dirimere matrimonium, nec esse verè ma-

trimonium, si v. g. fœmina sexagenaria & ad
 generandum inepta illud contrahat, eò quòd fi-
 nis matrimonij, scilicet prolis generatio deficiat;
 atque hinc factum, quod jure antiquo Civili ex
 Lege Julia & Papia prohibitum fuerit contra-
 here matrimonium viris post annum 60. fœ-
 minis autem post 50. Contraria tamen senten-
 tia totius Ecclesiæ usu recepta, tum quod steri-
 les & senes possint uti naturali copulâ per acci-
 dens tantum ineptâ ad generandum; Imò ali-
 quando contra spem generant prolem; tum es-
 tiam quòd matrimonium non tantum propter
 prolem, sed etiam in remedium concupiscentiæ
 permissum sit, esto igitur, propter sterilitatem
 proles obtineri nequeat, adhuc tamen alter fi-
 nis subsistit, quòd sit infirmitatis remedium, &
 humanitatis solatium, ut dicitur *inc. nuptiarum*
caus. 27. q. 1. Unde etiam Justinianus Imp. *in*
L. sancimus. 27. Cod. de nuptijs. sustulit dictam
 legem Juliam, & concessit in quavis ætate ma-
 trimonia contrahere, si tamen aliquis senex mor-
 bis vel ætate ita exhaustus foret, ut nullâ arte me-
 dicâ ad actum conjugalem habilis reddi posset,
 talem incapacem esse matrimonij docent com-
 munitè DD. apud Barb. *in c. 2. de frigid. &*
malef. n. 6.

4 *Quæritur III.* An valeat matrimonium in
 periculo mortis contractum cum concubina ad
 legitimandam prolem prius ex ea susceptam;
 Quòd proles illegitima per subsequens matri-
 monium cum ejus matre contractum legitima
 effi.

efficiatur, certi juris est ex *L. nuper. C. de natural. liberis, § c. tanta. qui filij sint legitimi.* ubi hæc quaestio explicatur, hic autem tantum controversa est, an valeat matrimonium eo tempore contractum, quo usus ipsius amplius non speratur. Affirmativa tamen sententia concordi DD. calculo recepta est, teste Barb. *in d. c. tanta, n. 8.* & Covart. *de matrim. p. 2. c. 8. §. 2. n. 10.* partim quia infirmus morti propinquus non semper habet impotentiam perpetuam, sed temporalem hic & nunc per accidens à morbo causatam; partim etiam, quia in tali matrimonio bonum proles saltem eo respectu subest, quod proles antea illegitima, & quasi pro non prole habita jam legitimatur, & quo ad omnes effectus juris vera proles efficiatur, imò Ecclesiae consuetudinem esse ait Laym. *de matrim. p. 4. c. 11. n. 6.* quod morituris interdum suadeatur, ut concubinas, quibus diu adhæserunt, in uxores accipiant, tum ut affectus eorum impudicus saltem ad finem in conjugalem commutetur, tum ut proles legitimetur. &c.

Queritur IV. An hermaphroditus valeat contrahere matrimonium? R. Esse distinguendum, an alterutro sexu, scilicet femineo aut virili magis prævaleat, vel an in utroque æqualis sit, quod ex inspectione corporis à medicis faciendâ judicandum erit.

Priori casu poterit matrimonium contrahere juxta prævalentem sexum, altero autem casu dabitur ipsi electio, juxta quem velit matrimonium

inire, debet tamen coram iudice Ecclesiastico prius jurare, quòd tantum eo sexu, quem elegit, uti velit, nec eundem sive in hoc sive in alio matrimonio mutare, sicut post Sylv. Armil. & Summistas communiter in verbo *Hermaphroditus* tradit Sanch. de Matr. lib. 7. disp. 106.

6 *Quaritur V.* Qualiter probetur an impotentia sit perpetua vel temporalis? R. Hic non attendendū esse, an conjuges ultro confiteantur in iudicio, se esse impotentes, eò quòd mutua cohabitationis pertaxi facile colludere possent, & separationem atque licentiam ad aliud matrimonium transeundi impetrare, sed incumbere officio iudicis Ecclesiastici, ut si veritas aliunde haberi non possit, inspectionem corporis fieri jubeat, in viro quidem per medicos, in femina autem per obstetrices, & honestas matronas. Si igitur post inspectionem appareant signa impotentia, ea vel sunt manifesta, quæ declarant impotentiam perpetuam, vel verisimilia aut dubia, si manifesta signa sint, statim separatio conceditur, esset enim contra naturam permittere copulam imperfectam. Si verisimilia sint signa, & conjuges jam cohabitârunt per aliquod tempus, quod verisimiliter etiam sit sufficiens ad probandam potentiam vel impotentiam, tunc divortium quidem concedi potest, ita tamen ut prius à conjugibus juramentum cum septima propinquorum manu vel vicinorum præstetur, hoc est, ut prius conjugati jurent, se post omnem operam adhibitam non potuisse consummare
matr.

matrimonium, & simul septem ex cognatis (in
istorum defectu septem ex vicinis, vel his in tan-
to numero etiam deficientibus duo saltem testes
bonæ famæ & vitæ) jurent se credere, quod
conjugati verum dicant. Ubi advertendum,
quod conjugum juramentum sit de *veritate*, te-
stium verò de *credulitate*, & idipsum juramen-
tum de *credulitate* etiam medicis ac fæminis in-
spicientibus imponi solet. Si denique signa sint
dubia, triennium conceditur conjugibus, intra
quod matrimonij consummationem tentare
possint, eo verò transacto, si nihil effecerint,
tunc præstito prædicto juramento ab invicem
separantur, & matrimonium fuisse nullum de-
claratur, atque ita distinguendo inter signa im-
potentiæ conciliari & explicari poterit *c. 1. cum*
laudabilem. de frigid. & malef. quæ capitula inter
se diversa videntur. Si conjuges discordent alte-
ro affirmante altero negante, quod intra trien-
nium perfecta copula intercesserit, nec ex in-
spectione oculari certum aliquid aut verisimile
appareat, potius viro (cum juramento tamen)
credendum esse quàm mulieri dicitur *in c. penult.*
caus 33. q. 1. & c. 1. de frigid. & malef. Sed
ista principaliter procedunt, si impotentia appa-
reat ex causa naturali, si autem judicetur esse ex
maleficio, sive magica incantatione, quamvis
signa impotentia sint manifesta, nonnunquam
ultra triennium (prius spiritualia media adhi-
bita non censeantur) arbitrio judicis differri
potest separatio, & interim injungitur conjugi-
bus,

bus, ut exorcismis, orationibus, confessionibus, aliisque pijs operibus studeant à Domino Deo sublationem maleficij impetrare, si autem triennium vel tempus à Judice Ecclesiastico præfixum elapsum sit, nec tamen maleficium cessarit, imposterum conjuges tanquam perpetuò impotentes reputari debebunt, licet etiam ex post facto maleficium fortè per miraculum aut solutionem ipsius maleficij vel per aliud maleficium contrarium aut superstitiones tolli possit, quia tamen miraculum & maleficij solutio non est in potestate conjugum, maleficium autem alio maleficio vel superstitione tollere apud Christianos illicitum est, idèò nihilominus impotentia perpetua censebitur. *c. ult. caus. 33. q. 1.*

7 *Queritur VI.* Quòd si post separationem ex causa impotentiae concessam & fortè jam ad illud matrimonium contractum, cesset impotentia, an primum matrimonium redintegrandum, & secundum separandum sit? *R.* Si impotentia sublata sit per miraculum vel artem magicam, aut aliam viam præternaturalem, valens primam separationem, & secundum matrimonium, quia impotentia ex se verè facit perpetua, ut habetur, *in d. c. ult.* Si verò impotentia cessaverit modo naturali, per usum secundi matrimonij, ita ut verisimiliter etiam in primo sublata fuisset, dummodo conjuges debitam diligentiam adhibuissent, invalida censebitur prima separatio & secundum matrimonium, adeoque primum redintegrandum erit, *tex. & DD. in l. fraternitatis. de frig. & malef.*

Quæ

Queritur VII. An si contrahentes jam ante matrimonium sciverint suam impotentiam nihilominus deinde possint separationem petere? Pro negativa adducitur *c. 4. eodem.* Ubi juxta summarium videtur decidi, quod scienter contrahentes cum impotentibus non separentur, sed ut ibidem ait Pontifex, *quas tanquam uxores habere non possint, habeant ut sorores*, proinde tales scienter contrahentes cum impedimento impotentiae videntur sibi invicem copulam remississe, & in effectu non tam ad matrimonium, quam perpetuam vitae societatem & alia obsequia domestica sese obligasse, sicut putant Innoc. & Panotm. *eodem c. 4.* Verum longè probabilius puto cum Henr. Zoefio *codex tit. u. §.* etiam scienter contrahentes cum impotentia posse ex postfacto ab invicem separari, quia certum est, tale matrimonium propter impossibilem mutuae corporum traditionis esse invalidum, ergo ex eo delponsati ad perpetuam cohabitationem non tenentur. Sed neque ex contractu societatis tenebuntur, tum propter incontinentiae periculum, tum quod societas etiam in perpetuum contracta dissolvi queat, si subnascentur rixae & dissensiones, vel alia justa causa suboriatur, *l. si convenerit. 4. ff. pro socio.*

Porro ad *c. 4. De fig. & maf. R.* Quodd impotentes contra suam voluntatem & iuviti separari non debeant, attamen etiam hic aliqua limitatio est addenda, quod scilicet ista voluntaria cohabitatio non aliter permitenda

fit, quàm si nullum periculum timeatur, ne inter istos cohabitantes actus imperfecti & illiciti exerceantur, ac propterea ex constitutione Sixti V. *de eunuchorum matrim.* prohiberi debent, ne in eodem lecto impotentes condormiant.

Quæritur VIII. an impotentia, quæ supervenit post matrimonium ratum necdum tamen consummatum causet nullitatem matrimonij? Negativa sententia passim inter DD. recepta est, paucis dissentientibus apud Sanch. *lib. 7. disp. 102* Ratio esse potest, quod matrimonium ab initio rectè contractum non dissolvatur, licèt ex postfacto aliquod impedimentum incidat, sicut superius *q. 1.* diximus, sed tale matrimonium fuit ab initio rectè contractum, cum ex supposito tunc nullum adfuerit impedimentum, ergo &c. Et confirmatur *ex c. hi qui. caus. 32. q. 7.* Ubi generaliter deciditur, matrimonium propter supervenientem impotentiam non esse dissolvendum, † Textus, si aliqui videantur contrarij ut *in c. quod proposuisti. ead. q. 7. & c. ex litteris, de frig. & malef.* explicandi sunt de impotentia, cujus causa jam erat ante matrimonium. Duo tamen hic adnotanda sunt. 1. quòd cum matrimonium ratum ex dispensatione papali dissolvi possit, talis impotentia ei superveniens sit justa dispensationis causa 2. quòd in dubio, an impotentia præcesserit matrimonium, vel primum postea supervenerit, præsumendum sit præcessisse, sicut valdè probabiliter docet Panorm. *in c. fraternitatis eod. in 6.*

SECTIO XIII.

DE DISPENSATIONE SUPER IMPEDIMENTIS.

SUMMARI.

1. *Quid abrogatio, irritatio, declaratio, & dispensatio?*
2. *Earum differentie.*
3. *Qualiter & qualia impedimenta tolli possint?*
4. *Qua impedimenta non admittant dispensationem, & ibi quid de casu Erfurtiano.*
5. *Ad quotum gradum consanguinitas dirimat matrimonium?*
6. *Ad quotum affinitas?*
7. *Cur ius positivum ad plures gradus impedimentum consanguinitatis & affinitatis extenderit?*
8. *Decem cause, propter quas dispensatio conceditur*
9. *Quando dispensatio valeat impetrata per allegationem falsitatis aut suppressionem veritatis.*
10. *Exempla allegata falsitatis & suppressa veritatis.*
11. *Quis præter S. Pontificem super impedimentis dispensare possit?*

PRænotandum est, obligationem legis alicuius cessare vel per *irrationem*, vel per *abrogationem*, vel *declarationem*, vel *dispensationem*, quæ omnia inter se differunt. Nam irritare dicitur lex, cujus obligatio statim ab initio non admit-

admittitur, v. g. si princeps nolit confirmare statuta civium. *Abrogare* legem, est cassare, postquam semel obligavit. *Declarare* est interpretari legem ex mente legislatoris de tali casu non loqui, aut in eo aliquam vim obligandi habere. *Dispensatio* est relaxatio legis, ob justam causam in particulari aliquo casu.

2. Unde differt *Dispensatio* primò ab *abrogatione* legis, quòd *abrogatio* tollat totam obligationem legis, in omnibus casibus, in quibus prius valebat, *dispensatio* autem tantum in particulari casu, & circa particulares personas. Item differt à *declaratione*, quòd *declaratio* supponat legem nunquam in tali casu obligasse, *dispensatio* verò supponat obligationem, & tamen ob justam causam hinc & nunc relaxet.

3. *Queritur* ergo I. an omnia impedimenta matrimonij possint tolli sive deinde per *abrogationem* sive per *dispensationem*. Ad hanc questionem præsciendum est, quædam impedimenta esse à jure naturæ & divino statuta, alia verò jure humano & Pontificio. In impedimentis jure humano introductis nemo dubitat dari posse dispensationem aut *abrogationem*, quia is, qui habet potestatem condendi legem, habet utique etiam potestatem *abrogandi*, & *contrarium ponendi*, cum lex totam suam auctoritatem ab ipso habeat, nec tamen propterea rectè inferitur, quòd lex *abrogata* fuerit irrationabiliter à Pontificibus lata, nam
 ✱. Non sequi hoc esse rationabile, ergo *contrarium*

trarium est irrationabile, quia propter rationem circumstantiarum, loci & temporis, item propter imbecillitatem nostri intellectûs, qui non potest semper genuinam veritatem prospicere, datur medium inter rationabile & irrationabile, scilicet magis rationabile, optimus text. in c. *alma mater*, de sentent. excomm. in 6. ubi Pontifex inquit, *Alma mater ecclesia multa rationabiliter ordinat, qua tamen rationabilius reformat.* In impedimentiis jure naturali & divino introductis non desunt, qui doceant, posse summum Pontificem ex urgentissimâ aliquâ causâ & de plenitudine suæ potestatis dispensare, quos refert Sanch. *Lib. 8. disput. 6. n. 8.* quorum ratio dicitur à paritate, nimirum quod sicut recta Ecclesiæ gubernatio exigit, ut Episcopus aliquando in lege Pontificis ob necessitatem & difficultatem adeundi Pontificem dispensare possit, ita etiam exigit eadem Ecclesiæ gubernatio, ut Pontifex quandoque dispense in Lege Dei, qui adiri non potest. Contraria tamen sententia verior viderur & conformior usui Ecclesiæ recepta, quæ hactenus in nullo tali casu dispensavit. Nec valet adducta paritas quia Pontifex tanquam homo non potuit omnescasus prævidere, qui subinde indigeant dispensatione, quod de DEO qui perfectissimè omnia cognoscit, convenienter dici non potest, sicut notavit Barb. *Juris Eccles. univers. lib. 1. c. 2. n. 120.* & licet utilitas alicujus Regni procurari posset per dispensationem v. g. inter fratrem

etiam

trem & sororem, attamen indecentia naturalis in tali casu, & periculum, ne occasione talis dispensationis inter fratres & sorores frequens peccatum admitteretur, præponderat utilitati etiam alicujus regni, quod Deus, si velit & videat suas leges accuratè custodiri, benè potest aliter, quàm per tale scandalosum matrimonium conservare, ex quâ ratione scandali cum pluribus alijs citatis id etiam tenet Sanch. *d. l. n. 10.* quamvis de cætero putet summo Pontifici non esse semper denegandam potestatem dispensandi in jure divino, si modò detur causa, quæ vineat turpitudinem actus præcepto divino contrarij.

Quæritur II. quænam sint impedimenta jure naturali aut divino introducta, quæ obrogationem aut dispensationem non admittant?
R. Quamvis multa sint impedimenta dirimentia matrimonij, interim tamen aliqua tantum jure naturali aut divino, cætera jure humano dirimunt matrimonium.

I. Igitur *jure naturali* dirimitur matrimonium, si desit consensus, prout fit, si error in personâ interveniat, aut conditio apposita deficiat, si violentia & metus gravis ad extorquendum consensum adhibeatur, si ratio naturalis deficiat, ut in amentibus. **2.** Si quis jam alio matrimonio ligatus sit, de fide Christianâ credimus, non posse contrahi matrimonium cum aliâ. Refertur quidem Erfurdi extare tale monumentum, ubi alicui binæ uxores simul

concessæ fuerunt, cum priorem, quam amissam credebat, contra spem reciperet, & secundam super inductam ob affectionem nollet dimittere. Verum si retentio secundæ non fuit de facto attentata, sed à Papa, ut dicitur, concessa, explicanda hæc res erit *juxt. c. 4. de sig. & malef.* ut secunda non potuerit retineri per modum uxoris, sed sororis. 3. Si nimis propinqua sit sanguinis conjunctio, &c.

Queritur III. usque ad quotum gradum consanguinitas jure naturali vel divino faciat irritum matrimonium? &c. Inter ascendentes & descendentes, item inter collaterales primi gradus scilicet fratrem & sororem jure naturæ prohiberi matrimonium excepto casu necessitatis, quo genus humanum aliter conservari non posset, sicut factum est in exordio mundi, & post diluuium. De cætero autem extra istum casum necessitatis omnes gentes liberaliter educatæ à tali conjugio tanquam inhonesto vel turpi abhorrent, estque inter tales personas naturalis pudor ac reverentia, quam tolleret conjugium. In secundo verò gradu linea transversa, quamvis indegens sit matrimonium contrahere, non tamen tale matrimonium est irritum jure naturæ, ita enim Abraham duxit Sarai filiam fratris sui teste August. *In c. queritur. caus. 22. q. 3.* Et Nacor duxit Melcham patris sui fratris filiam *Genes. 11*, unde in *c. gaudemus de divortis.* concedit Pontifex, ut pagani, qui in secundo vel tertio gradu contraxerunt

matrimonia, si ad fidem convertantur, possint in talibus matrimonijs persistere, quia tempore matrimonij contracti non erant ligati ecclesiasticis statutis, quasi diceret Pontifex, matrimonium in secundo gradu consanguinitatis contractum non tam jure naturæ quàm ecclesiasticâ constitutione irritum censi. Item in Trid. Sess. 24. de reform. matr. c. 5. dicitur, in secundo gradu cum magnis principibus, & ex publicâ causâ dispensari posse. Nec obest, quòd in veteri testamento *Levit. 18.* matrimonium etiam in secundo gradu veluti cum sorore patris fuerit prohibitum, nam illæ leges non erant omnes *morales*, sed quædam *judiciales* aut *ceremoniales* specialiter pro Judæis traditæ, quæ post adventum Christi expirarunt, c. unico de Purific. post partum, prout in Trid. sess. 24. de Sacram. matrim. can. 3. anathema dicitur, qui negat Ecclesiam in quibusdam gradibus prohibitis in *Levitico* dispensare posse.

6 *Queritur IV.* an etiam in affinitate quædam sit juris naturalis vel divini prohibitio? Satis conveniunt DD. quod in lineâ affinitis transversâ sive collaterali nullus gradus ne quidem primus sit jure naturali adeo prohibitus, ut eo jure irritum faciat matrimonium, ita enim Jacob Patriarcha duxit Liam, & postea sororem ejus Rachaelem *Genes. 29.* Imo *Deuter. 25.* universim præceptum fuit Israelitis, si fratrum unus sine liberis decederet, alter uxorem ejus acciperet, licet interim jure gentium & natura-

li indecens esse videatur, sine gravi causâ cum affinibus intra primum gradum contrahere propter reverentiam, quam aliquis debet fratri cum quo uxor ejus una caro reputatur, juxta illud *Levit. 18. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitude fratris tui est.*

Verùm quid dicendum sit in linea recta affinitatis de matrimonio inter novercam & privignum, socerum & nurum &c. diversæ sunt DD. opiniones. Multi negant, multi affirmant, sicut tradit *Sanch. lib. 7. disp. 66. & Laym. de matrim. p. 4. c. 6. n. 5.* In praxi certum est, Ecclesiam non solere inter eos dispensare. Si autem casus contingeret, ut aliqui ad fidem converterentur, qui prius in infidelitate in linea recta affinitatis contraxissent, putarem summum Pontificem esse consulendum, cum aliàs tale matrimonium sine scandalo vix tolerari posset propter auctoritatem affirmantium, jure naturæ esse irritum, vel separari propter auctoritatem ipsorum negantium.

Quæritur V. Quare jus positivum Ecclesiasticum ultra prohibitionem juris naturalis ad huc alios gradus in consanguinitate & affinitate interdixerit? *R.* id factum esse ex quatuor causis. I. Propter reverentiam, quam ob communicationem sanguinis cognati sibi invicem debent. II. Ne, cum consanguinei & affines plerumque soleant simul esse sub prætextu conjugij frequens, peccatum admittatur. III. Ne naturalis amor ex consanguinitate aut

MAN. PAROCH. Cc affini.

affinitate ortus, si addatur amor & licentia conjugali nimis faciat efficienem libidinem. Quarta denique causa est politica, ut amicitia vinculum non tantum inter consanguineos constet, sed per viam matrimonij etiam ad alios homines protendatur, & ita confederatio ac societas inter homines tanto melius conservetur.

Cur autem Ecclesie prohibitio præcisè quanto gradu concludatur, & non sit amplior vel restrictior, dicendum est, id propterea factum, quòd usque ad illum gradum plerumque inter homines duret consanguinitatis amicitia, ulterius autem deficiente sem sanguinis virtute raro alter alterum speciali amore tanquam consanguineum vel affinem prosequatur.

8 *Queritur VI.* Quamnam sint causæ, ex quibus concedi soleat dispensatio in gradibus à jure positivo prohibitis. Decem tales causas refert Barb. ad *Trid. sess. 24. de reform. matrim. c. 5.* & DD. ibidem cit.

I. Est paupertas supplicantis propter quam suo statui parem maritum habere non potest, quàm aliquem ex consanguineis, vel affinibus.

II. Est angustia locorum, si in vicinia (sicut plerumque in locis montanis fit) nullus sit paris conditionis, cum quo nuptiarum spes esse possit, & istæ duæ causæ humaniter sunt considerandæ, ut procedant, licet adsit aliquis, qui velit faminam ducere, sed ei ob ætatem aut mores valde contrarius.

III. Si per matrimonium graves inimicitie
int

inter consanguineos vel affines componi possent.

IV. Evitatio magni alicujus scandali vel delicti. V. Si locus ob milites vel piratas non sit securus, atque ad eum extranei accedere non soleant, quæ causa ad angustiam loci referri potest. VI. Conservatio famæ mulieris v. g. quia jam passim dicitur à consanguineo corrupta, & ideò nunquam vel difficiliter nuptura est. VII. Quia femina 24. annum excedens hæcenus virum paris conditionis non invenit. VIII. Est conservatio divitiarum in familia. IX. Est excellentia meritum in Ecclesiam. X. Proles vel copula habita cum consanguinea, & multò magis, si matrimonium jam defacto contractum sit. Sed circa hanc causam advertendum est, quòd debeat ab initio adfuisse ignorantia consanguinitatis, & in matrimonio debitæ solennitates fuisse adhibitæ, alias qui malâ fide, aut sub spe obtinendæ dispensationis peccavit, vel contraxit cum consanguinea, non obtinebit dispensationem juxta *Trid. d. c. 5.*

Quæritur VII. An valida sit dispensatio, si quis eam impetrarit allegando causam falsam, vel tacendo veritatem. Hæc quæstio potissimum dependet ex *tit. de rescriptis*, ubi de valore rescriptorum & gratiarum papalium ex instituto tractatur. Interim ad nostram rem breviter dicendum est, falsitatem expressam aut veritatem occultam aliquando esse causam finalem dispensationis, aliquando tantum impulsivam, causa

finalis tunc est, quando eâ non existente Papa non dispensasset, vel saltem non eo motivo, quo dispensavit, sed magis restrictè & clausulatè. Itaque si falsitas expressa, vel veritas occultata sit causa finalis dispensationis obtentæ, talis dispensatio nulla erit, nec impetrans tutâ conscientiam uti poterit, omnia enim rescripta habent hanc tacitam conditionem, si preces veritate nitantur. *c. 2. de rescriptis.* Secus autem est, si falsitas expressa vel veritas occultata fuerit tantum causa impulsiva, tunc enim nihilominus valebit dispensatio.

Dices, hoc ipsum esse planè incertum, quando nam Pontifex dispensaret, si falsitatem ac veritatem cognosceret. *ꝛ.* Ex stylo Curie Romanæ, vel quando de eo non constat, ex arbitrio prudentis viri desumendum esse, & hodie ferme omnes casus, qui contingere possunt circa impetrationem dispensationis, complexus est Sanch. *de matrim. toto lib. 8. præsertim disput. 21. & seqq.* Cujus sententiæ licet non sint infallibiles, nisi quatenus textu expresso nituntur, potest tamen vir prudens ex ejusdem rationibus & auctoritatibus, quas allegat, suum judicium formare. † Ut autem ex innumeris tantum aliqua magis quotidiana referamus. I. Non erit valida dispensatio, si una tantum causa in rescripto allegata sit, & ea falsa fuerit, quia licet Pontifex possit sine causa dispensare, id tamen in dubio non præsumitur facere, nisi ex causa expressa. II. Si non exprimatur, quod copula in-

tervenerit scienter cum consanguinea maxime
 spe dispensationis impetrandæ. III. Si impedi-
 mentum exprimat sub dubio, quod erat cer-
 tum, v. g. si dicat, se dubitare, an votum casti-
 tatis emiserit, & tantum ad conscientie tran-
 quillitatem petere dispensationem, quia qui di-
 spensat in impedimento dubio, non statim di-
 spensat in impedimento certo, vel saltem non eo-
 dem modo, nam dubium votum castitatis per
 dispensationem tollitur absolute, certum autem
 regulariter tantum ad unum matrimonium, quo
 finito rursus obligat. IV. Si impedimentum af-
 finitatis ponatur pro consanguinitate, vel econ-
 tra, dispensatio enim est strictæ interpretationis,
 & non extenditur ultra expressa. V. Si quis di-
 cat, se in gradu remotiori v. g. in quarto, cum sit
 in tertio. Aliud autem est, si quis, cum sit in
 quarto, dicat se in tertio, quia tunc Pontifex di-
 spensando in tertio censetur etiam dispensasse in
 quarto.

De eo olim inter DD. fuit magna controver-
 sia, an in linea collateralis inæquali sit necesse
 non tantum gradum remotiorem, sed etiam
 proximum exprimere, v. g. dicendo, quod u-
 na persona sit stipiti in secundo, altera in tertio
 conjuncta, eò quod major videatur conjunctio
 si alteruter ex consanguineis ita propinquè ad
 stipitem accedat. Sed Pius V. anno 1566. in
 motu proprio, qui incipit: *Santissimus*, decidit,
 valere dispensationem absque dicta expressione
 gradus propinquioris, ita tamen ut ex postfacto

litteræ declaratoræ desuper impetrentur, in quibus Pontifex declaret, priorem dispensationem valere, eas autem declaratorias tantum ad tollendum scandalum requisitas non desiderari, si nullum ex tali dispensatione scandalum oriretur. ut quia res ad forum externum delata non est, & homines ignorant, an supplicantes omnia exprefferint, docet Sanch. *d. l. disp. 24. n. 31.*

¶ *Quæritur* demum, an præter Pontificem in impedimentis nemo dispensare possit? *R.* Cum inferior in lege superioris nihil immutare possit, *Clement. Ne Romani. in principio. de electione.* idè regulariter & in ordine ad matrimonium contrahendum nec Episcopus nec etiam Legatus quivis Sedis Apostolicæ in impedimentis dirimentibus matrimonij dispensare potest, nisi speciale privilegium à summo Pontifice habeat. Dico autem regulariter & in ordine ad matrimonium contrahendum, nam communis & notabilis est exceptio, quòd Episcopus dispensare valeat istis concurrentibus. I. Quòd matrimonium jam publicè & præmissis denuntiationibus contractum sit. II. Quòd sit contractum bonâ fide, id est absque scientia impedimenti juxta *Trid. sess. 24. c. 5.* sufficit tamen si unus ex conjugibus in bona fide fuerit. III. Quod propter paupertatem & distantiam loci & incontinentiæ periculum difficilis ad summum Pontificem vel alium ex privilegio jus dispensandi habentem accessus detur. IV. Quòd impedimentum sit tale, in quo soleat concedi dispensatio, adeo-

que

que non in primo aut secundo gradu consanguinitatis. In affinitate autem ex copula illicita (puta si quis duxerit eam, cum cujus sorore vel consanguinea prius peccavit) ipse scio in primo & secundo gradu contracto jam matrimonio dispensationem ab Episcopo datam esse. V. Denique quod impedimentum sit occultum; dicitur autem occultum, etsi unus vel alter sciat, non tamen in loco divulgatum sit. Videatur Sanch. lib. 2. disp. 40. Hoc insuper adnotari potest, quod si dubitetur an sit impedimentum inter contrahentes, possit Episcopus declarare nullum esse impedimentum, aut etiam ad cautelam dispensare, sicut docet Garzias de beneficijs. p. 9. c. 2. n. 10. & Laym. in Theol. moral. de legibus. c. 22. n. 4.

§. VI.

DE SOLLENNITATE MATRIMONII.

SUMMARI A.

1. Duplex sollemnitas matrimonij.
2. Quotuplex sollemnitas extrinseca?
3. Poena Sacerdotis omittentis denuntiationes.
4. Quibus diebus possint fieri denuntiationes?
5. Quando omitti possint?
6. Cause, cur omitti possint?
7. De benedictione secundarum nuptiarum.
8. Poena Sacerdotis benedicentis secundas nuptias.
9. Intrinsicca sollemnitas matrimonij.
10. Tridentinum per sollemnitatem intrinsiccam invaluit matrimonija clandestina.